

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Факультет соціальних і гуманітарних наук
Кафедра іноземних мов

КІСЕЛЬОВА Марина Юріївна

**ЕВФІМІЗАЦІЯ ЯК ТАКТИКА МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ НА
АДРЕСАТА У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Кваліфікаційна робота магістра
за спеціальністю 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська. Мова і література (англійська)

Особистий підпис -

Кісельова М.Ю.

Науковий керівник -

Сергеева В. Є.

(доцент кафедри іноземних мов,
кандидат педагогічних наук,
доцент)

Завідувач кафедри -

Перепадья Д.О.

(доцент кафедри іноземних мов,
кандидат педагогічних наук,
доцент)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВФІМІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	6
1.1. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	6
1.2. Поняття та функції евфемізмів в англійській мові.....	15
1.3. Евфемізація як тактика маніпулятивного впливу.....	24
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕВФІМІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	35
2.1. Лексико-семантичні характеристики евфемізмів у політичному мовленні.....	35
2.2. Стратегії прихованого впливу через евфемізацію.....	45
2.3. Практичний аналіз сучасних англомовних політичних текстів.....	51
Висновки до розділу 2.....	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Останні події на світовій політичній арені остаточно переконали людство, що саме мова політики у сучасному глобалізованому суспільстві посідає провідне місце серед засобів формування суспільної свідомості та впливу на масову аудиторію. Політичний дискурс відзначається високим рівнем прагматичної спрямованості, що зумовлює використання стратегій і тактик, спрямованих на переконання, нав'язування певних цінностей чи оцінок та приховування небажаної інформації. Одним із найефективніших інструментів реалізації подібних стратегій є евфімізація, яка дозволяє досягати маніпулятивного ефекту через заміну негативно маркованих або конфліктогенних елементів мови більш нейтральними чи позитивними відповідниками.

Особливої ваги дослідження евфімізмів набуває у контексті англомовного політичного дискурсу, оскільки англійська мова є одним із провідних засобів міжнародної комунікації, а політичні висловлювання англомовних лідерів безпосередньо впливають на глобальну громадську думку.

Аналіз специфіки евфімізації в англомовному політичному мовленні дає змогу не лише простежити механізми лінгвістичного маніпулювання, а й виявити закономірності функціонування мови як засобу соціального контролю та політичної влади.

Таким чином, актуальність обраної теми визначається потребою комплексного вивчення евфімізації як тактики маніпулятивного впливу, що поєднує лінгвістичний, прагматичний і соціально-комунікативний виміри.

Об'єкт дослідження – сучасний англомовний політичний дискурс.

Предмет дослідження – евфімізація як тактика маніпулятивного впливу на адресата.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити специфіку використання евфемізмів у сучасному англомовному політичному дискурсі та визначити їхню роль як засобу маніпулятивного впливу.

Для реалізації поставленої мети передбачено виконання **таких завдань**:

- 1) Визначити сутність та функції політичного дискурсу у сучасній лінгвістиці.
- 2) Проаналізувати наукові підходи до поняття евфемізму та евфемізації.
- 3) Окреслити маніпулятивний потенціал евфемістичних конструкцій у політичній комунікації.
- 4) Виявити лексико-семантичні та прагматичні особливості евфемізмів в англомовному політичному дискурсі.
- 5) Проаналізувати конкретні приклади вживання евфемізмів у виступах і текстах сучасних англомовних політиків.
- 6) Узагальнити результати аналізу та визначити роль евфемізації у формуванні політичного світогляду адресата.

Методи дослідження, що були використані в заявленій науковій розвідці, ґрунтуються на комплексному підході й включають: *описовий метод* – для визначення й класифікації евфемізмів; *метод дискурс-аналізу* – для вивчення контексту функціонування евфемізмів у політичних промовах; *лінгвостилістичний аналіз* – для дослідження засобів маніпуляції на мовному рівні; кількісно-якісний аналіз – для узагальнення отриманих даних.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі евфемізації як тактики маніпулятивного впливу у сучасному англомовному політичному дискурсі з урахуванням прагматичних і когнітивних аспектів.

Практичне значення полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані у викладанні курсів з лінгвістики, стилістики, дискурс-аналізу, перекладознавства, а також у практиці політичної комунікації та медіа аналізу.

Апробацію результатів дослідження висвітлено у вигляді участі у Всеукраїнській конференції, з публікацією тез у збірнику «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри та виклики» на тему: «.....» 30 жовтня, 2025 року.

Апробація. На II Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри й виклики», 27 листопада 2025 р. у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» м. Полтава, Україна.

Кісельова М.Ю. THE CONCEPT AND FUNCTIONS OF EUPHEMISMS IN ENGLISH // Збірник матеріалів II Всеукраїнської студентській інтернет-конференції «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри й виклики», (27 листопада 2025 року, Полтава) Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Полтава: Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2025.

Структура роботи зумовлена метою і завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, де прикріплений сертифікат з апробації дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВФІМІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження

Зростання ролі когнітивної лінгвістики та дискурсознавства, що забезпечують глибший аналіз різних аспектів усної та письмової комунікації, а також орієнтація сучасних лінгвістичних студій на дослідження різних типів дискурсу з комунікативно-прагматичних позицій зумовлюють необхідність всебічного розгляду проблем політичного дискурсу, серед яких важливе місце посідає узгодження єдиного термінологічного апарату.

У сучасній лінгвістиці політичний дискурс розглядається як одна з найбільш складних і багатовимірних форм комунікації, яка поєднує мовні, соціальні, культурні та ідеологічні складники. І найпершим етапом у кваліфікаційній роботі буде визначення термінологічного апарату, тому що у вітчизняній лінгвістиці зустрічаємо поняття «політичний дискурс» та «політологічний дискурс». Характер їх вживання зводиться до двох основних напрямків, у яких об'єкт дослідження визначають як:

- лише як політичний дискурс [2, с. 29];
- водночас як політичний та (або) політологічний дискурс [18, с. 177].

Багато українських і зарубіжних учених спрямувало свої зусилля на дослідження різних видів дискурсу та створення їх класифікації. Проте вироблення єдиної класифікації є ускладненим не лише багатогранністю дискурсу, як явища, а й його динамічною природою.

Так, українські науковці у своїх працях досить часто концентруються на виокремленні та аналізі таких видів дискурсу, як: комунікативний (Ф. Бацевич, О. Романюк), науковий (Т. Маслово), політичний (Л. Завальська, А. Кісельова, К. Серажим), релігійний (О. Малікова), рекламний (Н. Шкворченко, Н. Волкогон, М. Поліщук), морально-етичний (О. Данильян, О. Дзьобань), публіцистичний (О. Гончар, І. Соболева, О. Мосейчук, Г. Хант, К. Разумна),

юридичний (Л. Колеснікова), художній (О. Бабелюк, В. Бурбело, І. Бехта) та раціональний (Д. Яковлев, І. Шамша, В. Буряк).

Серед перших науковців, що намагалися розробити класифікацію видів дискурсу важливо виокремити німецького філософа і соціолога Ю. Габермаса, який, з огляду на ситуацію спілкування, формулює такі види дискурсу, як:

- дискурс, як комунікативний прийом (наприклад, розмова або диспут);
- дискурс, як ідеологічний метод, що має певний ефект на аудиторію і вживається з метою виправдатися за допомогою певної ідеології;
- терапевтичний дискурс (наприклад, спілкування лікаря з пацієнтом);
- нормальний дискурс, який виникає при спробах надати пояснення проблемним поняттям чи явищам (наприклад, під час наукової дискусії);
- нові форми дискурсу, що є не просто засобом для отримання інформації, а є самостійними і прямо впливають на формування знань (наприклад, вільна семінарська дискусія) [14, с. 110].

Український науковець В. Лісовий зауважує, що дискурс у більшості випадків пов'язаний з певною проблематикою. На думку науковця, цей факт дає підставу виокремити різні види дискурсу згідно з проблемами, які в них досліджуються. Загалом, В. Лісовий поділяє дискурс на шість видів за тематикою: метафізичний, науковий, правовий, політичний, ідеологічний, етичний та теологічний [22].

Визначити ступінь релевантності зазначених понять можна за допомогою словникових дефініцій термінів «політика», «політик», «політологія», «політолог». Згідно останніх, політика – це: 1) вид людської діяльності, пов'язаний із завоюванням та здійсненням влади, насамперед державної [8, с. 232]; 2) мистецтво управління державою (Politik – Kunst der Staatsverwaltung. a) auf die Durchsetzung bestimmter Ziele bes. im staatlichen Bereich u. auf die Gestaltung des öffentlichen Lebens gerichtetes Handeln von Regierungen, Parlamenten, Parteien, Organisationen; b) taktierendes Verhalten; zielgerichtetes

Vergehen [8, с. 238]); 3) від гр. politike – державні і суспільні справи; організаційна, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована головним чином на досягнення, утримання і реалізацію влади індивідами і соціальними групами задля здійснення власних запитів і потреб [77, с. 274].

Звідси, «політичний» – той, що стосується сфери управління державою («politisch» [Fr. politique < lat. politicus < griech. politicos = die Bürgerschaft, Staatsverwaltung betreffend]: 1. die Politik betreffend. 2. auf ein Ziel gerichtet, klug und berechnend) [8, с. 1163], а «політик» – людина, що працює у даній сфері та займає певну політичну посаду, здебільшого як член однієї з політичних партій («Politiker» [lat. politicus < griech. politicos = Staatsmann] – jmd., der (meist als Mitglied einer Partei) ein politisches Amt ausübt) [77, с.1162-1163].

Семантичне поле терміну «політологія» окреслюють наступні означення: 1) Політологія – наука про закономірності розвитку політичного процесу, про функціонування політичної системи і влади, про сутність, форми і методи діяльності суб'єктів політики [27, с.293]. 2) Політологія – наука, об'єктом якої є політика та її взаємовідносини з особистістю і суспільством, котра займає одне з провідних місць у сучасному суспільствознавстві. Синонімами даного поняття є терміни «політична наука», «наука про політику», «політична соціологія» [27, с. 225]. Звідси, «політолог» – фахівець з вивчення сфери політичних відносин [27, с. 263].

Таким чином, предмет політології становлять закономірності організації, функціонування й розвитку політичного життя у його багатоманітних формах, тоді як сама наука репрезентує систему знань про цілі, завдання, рушійні чинники та зміст політичних процесів, про діяльність політичних партій, громадських об'єднань і держав у сфері політичних відносин, що вирізняється значним теоретичним потенціалом.

Політика ж є безпосередньою прикладною сферою людської діяльності, на реаліях якої базується політологія. Фах як політика, так і політолога передбачає володіння сучасним політичним лексиконом. Згідно фахової специфіки, дискурси прикріплюються до відповідної сфери, галузі чи виду діяльності [20, с. 97]. Як переконливо свідчать зазначені дефініції, і політика, і політологія потенційно мають право на власний дискурс.

Якщо розглядати їх у вузькому розумінні, то політичний дискурс – це дискурс політиків-професіоналів, а політологічний дискурс – це дискурс науковців-політологів.

Під дискурсивними практиками з лінгвістичної точки зору вслід за Кусько А. Я., розуміємо явища, що визначаються стійкими наборами мовних засобів, властивих певному політичному суб'єктові або ж характерних для актуалізації заданої теми політичної комунікації. У світлі такого тлумачення піддаються розгляду як дискурсивні практики висловлювання політичного лідера (наприклад, «дискурс Рейгана», «дискурс Байдена»), тематичний блок («дискурс безпеки», «дискурс свободи і справедливості»), а також політична мова, властива суспільству з тим чи іншим політичним устроєм [20 с. 91].

Політичний дискурс може бути також визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися відповідно до існуючих традицій і отримали перевірку досвідом [13, с. 86]. Саме таке визначення терміну визнається багатьма дослідниками цієї дискурсознавчої проблематики, оскільки є змістовно об'ємною.

Авторка кваліфікаційної роботи дотримується визначення, сформульованого науковцями львівської лінгвістичної школи, які під політичним дискурсом розуміють зв'язний (усний чи письмовий) текст, виражений за допомогою вербальних та невербальних засобів вираження, зумовлених ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами [6, с. 28].

Таким чином, політичний дискурс розуміється як мовленнєві утворення (усні або письмові), що стосуються сфери політики, реалізуються вербально та екстравербально, актуалізуються у певному ситуативному контексті і спрямовані на здійснення конкретної прагматичної семантики.

Доцільно наголосити, що вивчення політичного дискурсу було ініційоване щонайменше трьома факторами:

- по-перше, внутрішніми потребами лінгвістичної науки, яка у різні періоди своєї історії зверталася до реальних сфер функціонування мови;
- по-друге, власне політологічними проблемами вивчення політичного мислення, його зв'язку з політичною поведінкою, необхідністю побудови передбачуваних моделей у політології та розробки методів аналізу політичних текстів і текстів засобів масової інформації.
- по-третє, важливим фактором виступає соціальне замовлення, ініціатором якого є певна частина суспільства, що прагне зрозуміти суть політичної комунікації.

До ключових характеристик політичного дискурсу належать:

- 1) Прагматична спрямованість – це орієнтація на досягнення конкретного комунікативного ефекту. Наприклад, переконання, мобілізація, маніпуляція, формування іміджу.
- 2) Інституційність – тісний зв'язок з політичними інститутами, наприклад, державними структурами, партіями, міжнародними організаціями.
- 3) Ідеологічна зумовленість – відображення певної системи цінностей, поглядів і політичних інтересів.
- 4) Поліфункційність – здатність одночасно виконувати інформативну, регулятивну, маніпулятивну та інтегративну функції.
- 5) інтертекстуальність – взаємодія з іншими дискурсами, наприклад, медійним, юридичним, економічним, культурним, що забезпечує ширший вплив на суспільство.

Важливою рисою сучасного політичного дискурсу є його широке «розгалуження» у ЗМІ. Деякі дослідники мови, наприклад W. Mantl, вважають, що саме мас-медіа надали поштовх поглибленій зацікавленості у політичній комунікації як явища, який з допомогою соціальних наук поширився до масштабів загальної зацікавленості мовними проблемами і отримав назву «політична культура» (politische Kultur) [67, с. 303].

Вітчизняні дослідники співвідносять поняття «політична культура» з такими поняттями як «культура праці», «культура мовлення» та «художня культура», і звертають увагу на наближення поняття «культура» до специфічних сфер життя та діяльності людини. Політична культура визначається при цьому не лише як сукупність норм поведінки, приписуваних суб'єктам політичної комунікації (тобто політичний етикет, що охоплює і певні елементи мовного коду), але й рівень та характер політичних знань, оцінок і дій громадян, що передбачає, зокрема, володіння певними знаннями в області політичної мови (мови політики) [18, с.177].

Варто зазначити, що кожен, хто говорить про політику, бере участь у політичному протистоянні в царині мови і своїм розумінням політичних термінів впливає на процес її змістовної стабілізації або зміни.

Для пересічного громадянина політична культура як знання політичної мови означає знання загальноновживаної політичної лексики (назв номінацій понять та реалій політики) і частотних політичних термінів, що дозволяє йому розуміти тексти політичного змісту у ЗМІ.

Для політика-професіонала (а також спеціаліста в галузі політичних наук, журналіста, що пише на політичні теми) воно означає знання політичного лексикону (аж до вузькотермінологічного аспекту), активне вміле володіння ним, що є достатнім для компетентної успішної діяльності у цій сфері [18, с. 162-163].

Як бачимо, повсюдне поширення політичної лексики спричиняє труднощі у питанні конкретизації даного поняття. Зокрема, ставить під сумнів твердження російських вчених, які вважають політичну мову «особливою знаковою системою, призначеною для політичної комунікації, а саме для вироблення суспільного консенсусу, прийняття та обґрунтування політичних та соціально-політичних рішень в умовах множинних суспільних інтересів дійсно плюралістичного суспільства» [13, с. 91].

Поряд з тим науковці Г. Вусик та О. Антонюк вважають, що інтерес до політичного дискурсу пов'язаний із активізацією політичних відносин і поглибленням політичних протиріч. Оскільки, такі процеси призвели до «змін у лексичному, фразеологічному, синтаксичному, стилістичному ладі української мови» [12, с. 213-214].

Загалом, Г. Вусик та О. Антонюк висувають думку, що взаємодія між мовою та політичною діяльністю є досить плідною і міцною, адже мова є не лише необхідною запорукою ефективності процесу спілкування, а й здатна забезпечити відчутну підтримку у політичній боротьбі.

З іншого боку, зазначають науковці, політична боротьба виступає, як суперництво політичних діячів і протиставлення їх політичних виступів та висловлювань [12, с. 213-214].

Видатний нідерландський лінгвіст Т. ван Дейк, досліджуючи політичний дискурс, указує, що означений дискурс окреслюють його автори, себто політики. Т. ван Дейк пояснює це тим, що майже усі спроби розглянути функціонування політичного дискурсу у комунікації ґрунтуються на аналізі розмов та виступів політиків [69, с. 112]. Крім того, лінгвіст підкреслює, що політичний дискурс в межах самої політики та політології розкривається, як «форма політичної дії, а також як частина політичного процесу» [69, с. 120].

Загалом, Т. ван Дейк вважає, що наукові дослідження поняття «політичний дискурс» не потрібно звужувати до розгляду особливостей структури тексту, а слід вдаватися до систематичного аналізу контексту [69, с. 115].

У своєму дослідженні особливостей політичного дискурсу Н. Шевчук виокремлює такі умови розвитку політичного дискурсу, як:

- об'єднання і поділ «колективних агентів політики»;
- підтримка завершення конфлікту і досягнення компромісу;
- реалізація політичних промов і повідомлення про них;
- формування у політичній сфері мовного поля та трактування даного поля використовуючи інші, наприклад, економічне;
- маніпулятивні дії направлені на вплив на вчинки та позицію, як політиків, так і виборців [50, с. 266].

Важливим аспектом є роль мови у формуванні громадської думки. Політичне мовлення не лише передає фактичну інформацію, але й задає інтерпретаційні рамки для її сприйняття. За допомогою мовних стратегій і тактик створюється певна картина світу, яка може відрізнитися від об'єктивної дійсності. Вибір слів, використання метафор, евфемізмів, кліше чи повторів здатні істотно впливати на емоційне сприйняття аудиторії та формувати прихильність до тієї чи іншої політичної позиції.

Таким чином, політичний дискурс постає не лише як віддзеркалення політичної реальності, але й як інструмент її конструювання. Мова у цьому контексті виконує функцію не просто засобу комунікації, а й потужного механізму впливу на громадську свідомість, що зумовлює актуальність його лінгвістичного аналізу.

У кінцевому результаті відмінність політичної мови від буденної полягає не у використанні якихось особливих формальних засобів, а в такому співвідношенні між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови набувають незвичної інтерпретації. Така специфіка політичного дискурсу

пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути вичитаний деякий «неекспліцитний» сенс, що не зводиться до буквального, а іноді навіть є прямо протилежним до нього.

Узагальнивши дослідження українських та зарубіжних учених щодо специфіки функціонування евфемізмів, у межах кваліфікаційної роботи було виокремлено такі їхні основні функції: вуалітивна, маніпулятивна, кооперативна, елевативна, пом'якшувальна, дистортивна, провокаційна та функція табування.

Водночас, аналіз різних підходів до визначення сутності сучасного політичного дискурсу дозволив дійти висновку, що політичний дискурс являє собою різновид комунікативної діяльності, який формується і реалізується політиками у різних формах політичної практики (публічних виступах, дискусіях, спілкуванні з електоратом) та спрямований на досягнення стратегічної мети політичної діяльності – впливу на масову свідомість і маніпулювання інтерпретацією політичних подій виборцями.

Варто підкреслити, що політики не обмежуються простим переконанням своїх адресатів у доцільності обраного політичного курсу. Використовуючи особливості політичного дискурсу, вони здатні реалізовувати власні прагматичні цілі у спосіб, що може мати деструктивні наслідки для суспільної свідомості. Застосовуючи інструменти пропаганди, політичні актори здатні нав'язувати шкідливі ідеології та навіть створювати викривлену модель реальності, у межах якої функціонує соціум. Саме тому вивчення специфіки політичного дискурсу набуває особливої актуальності та привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників.

З огляду на це, особливо плідними вбачаються подальші дослідження даної сфери, зокрема, аналіз мовних особистостей політиків на прикладі різних мов.

1.2. Поняття та функції евфемізмів в англійській мові

У сучасному мовознавстві та перекладознавстві значну увагу приділяють дослідженню різних аспектів вживання евфемізмів. Однак недостатньо вивчено їхнє використання в англійській фразеології та їхній вплив на екологію мовленнєвої практики і комунікативний політичний стиль у цілому [42, с. 182].

Проблема полягає у тому, що хоча евфемізми мають на меті мітигацію (пом'якшення) інформації, вони можуть приховувати або маскувати істинні значення та конотації, що призводить до непрямого або спотвореного прагматичного сприйняття під час комунікації. У цьому контексті особливо обережно слід підходити до перекладу фразеологічних евфемізмів, щоб не нашкодити позитивній екології спілкування [61, с. 217].

Дослідження евфемізмів у фразеології англійської мови стає актуальним у зв'язку з необхідністю розуміння їхньої ролі та впливу на комунікативні процеси в мовленнєвих спільнотах. Вивчення цього аспекту дозволить краще розуміти, як фразеологічні евфемізми впливають на сприйняття мовлення та допоможе розробити ефективні стратегії їх перекладу з метою забезпечення точності та адекватності мовлення в цільовій мові

Евфемізм є однією з найбільш досліджуваних категорій сучасної лінгвістики, оскільки він поєднує мовні, соціокультурні та психологічні аспекти комунікації. У науковій літературі поняття евфемізму визначається як «лексична одиниця або словосполучення, що використовується для непрямой номінації об'єкта чи явища з метою уникнення негативних конотацій» (Allan & Burrige, 1991). Таким чином, евфемізм виконує роль семантичного замітника, що дозволяє уникати прямих, а отже потенційно образливих або табуйованих формулювань.

Досліджуючи особливості вживання терміну, А. Берчфілд зазначає, що перше вживання слова «евфемізм» зафіксовано в 1656 р. в книзі Т. Блаунта «Глосографія», де воно означає «хорошу чи сприятливу інтерпретацію поганого

слова» [12, с. 35–36] Український учений А. Галайчук пропонує визначення: «Евфемізми – це непрямі номінації об’єктів та явищ, для позначення яких існує певна пряма номінація, однак із певних причин її використання є небажаним, непристойним або забороненим у певному суспільстві» [15, с. 23].

У своїх працях вчена Л. Чік стверджує, що саме евфемізми приховують істинне походження явища, задля створення позитивного або нейтрального сенсу. Мета використання цих інструментів – відвернути увагу отримувача від концепції заборони. Також варто зазначити, що через велику кількість інформації, яка доступна в сучасному суспільстві, і значно ускладнює позиціонування мовних матеріалів та їх критичну оцінку, реципієнти майже завжди не здатні відрізнити евфемізм від контексту, тим паче його зрозуміти [49, с. 572].

У розумінні хорватського вченого М. Кіша, використання евфемізмів здатне уникнути потреби вживання слів, виразів та фраз, які є недоречними у певних обставинах, бо можуть здаватися антипатичними та навіть стосуватися табу тем [66, с. 124–125].

З часом евфемізми залишаються без своєї здатності оздоблювати справжній сенс вираження через те, що їх нерідко вживають у повсякденному спілкуванні. Саме тому вони потребують подальших евфемізмів, які присуджують інші значення: не “афроамериканець” а “американець”, або не “людина іншої орієнтації”, натомість “людина нетрадиційної орієнтації”.

Цей процес допомагає приховати певне висловлення та надає нове значення. Прояви евфемізмів не зводяться до заміни одного слова іншим. Співрозмовник для зменшення емоційного напруження обговорюваної теми може використовувати графічні знаки, фонетичні заміни, морфологічні засоби, риторичні засоби або лексичні утворення. Тобто евфемізм – це не просто явище лексичного рівня, а стилістичний прийом, який може бути виражений різними способами [40, с. 158–160].

Витоки евфемізації пов'язані з ритуальними та релігійними практиками, коли небажано було прямо називати певні явища (наприклад, смерть чи демонів).

Евфемізація – це свідомий процес заміни слова, що має негативну конотацію, на більш нейтральний або позитивний синонім. Це явище є екстралінгвістичним за своєю природою, оскільки його поява зумовлена соціальними, психологічними та культурними чинниками. Евфемізми виникають як реакція на мовні табу, які можуть бути пов'язані з різними сферами життя, такими як:

Смерть та хвороби: наприклад, *to pass away* замість *to die*.

Фізичні вади та особливості: наприклад, *physically challenged* замість *crippled*.

Соціальні та економічні проблеми: наприклад, *low-income family* замість *poor family*.

Професії: наприклад, *sanitation engineer* замість *garbage collector*.

При цьому, з часом, сам евфемізм може втратити свою пом'якшувальну функцію і набути негативного забарвлення, що спричиняє появу нових евфемізмів. Це явище відоме як «евфемістичний цикл».

Лінгвістичне явище, відоме як евфемістичний цикл, було вперше описане американським лінгвістом Девідом Аланом. Цей цикл демонструє, як мова постійно адаптується до соціальних змін.

Евфемістичний цикл складається з трьох основних етапів:

Етап 1: Поява нового евфемізму. На цьому етапі суспільство усвідомлює необхідність заміни грубого або табуйованого слова. Наприклад, слово *crippled* (каліка) вважалося образливим, тому було замінене на більш нейтральний вираз, такий як *handicapped*.

Етап 2: Широке поширення та «заплямування». Новий евфемізм починає активно використовуватися в мові. Через постійне асоціювання з негативним поняттям (наприклад, з інвалідністю, смертю чи бідністю), слово-замінник

поступово набуває тієї самої негативної конотації, від якої воно мало захищати. Слово *handicapped*, яке спочатку було евфемізмом, з часом стало сприйматися як нетактовне.

Етап 3: Виникнення нового евфемізму. Коли старий евфемізм втрачає свою ефективність, з'являється потреба у новому. Так, після *handicapped* з'явилися такі вирази, як *disabled*, а пізніше – *physically challenged* та *differently abled*. Цей процес схожий на постійне бігове колесо, де мова безперервно генерує нові слова для пом'якшення одного й того ж поняття.

Евфемістичний цикл є важливим механізмом лінгвістичних змін, що відображає соціальні та культурні процеси. Він демонструє, що мова не є статичною системою, а постійно змінюється під впливом суспільних норм і цінностей. Вивчення цього циклу допомагає краще зрозуміти, як слова набувають та втрачають конотативні значення, а також як суспільство реагує на табузовані теми, постійно шукаючи нові способи для їх вираження.

У сучасній англійській мові сфера застосування евфемізмів значно розширилася – від побутового мовлення до офіційно-ділового, політичного, медійного та художнього дискурсу.

Виділяють такі функціональні аспекти евфемізмів:

Комунікативна функція. Як зазначає Brown & Levinson (1987), у межах теорії ввічливості евфемізми є одним із механізмів підтримання гармонійних стосунків між мовцем і слухачем. Вони знижують ризик «загрози обличчю» (*face-threatening acts*) у комунікації.

to pass away → *to die*,

senior citizen → *old person*,

restroom → *toilet*.

Соціально-психологічна функція.

За спостереженнями Enright (1985), евфемізми виступають засобом психологічного «захисту» у спілкуванні, знижуючи рівень тривожності, пов'язаної з табуйованими темами.

between jobs → unemployed,

special needs → disabled,

passed on → died.

Маніпулятивна (політична) функція.

Орвелл (Orwell, 1946) ще у своїй відомій праці «Politics and the English Language» звертав увагу на використання евфемізмів як засобу «замилування очей» громадськості. Сучасні дослідники (Lutz, 1989) відзначають, що політичні й медійні евфемізми створюють ефект нейтралізації негативних подій.

collateral damage → civilian deaths,

downsizing → firing,

enhanced interrogation techniques → torture.

Естетична функція.

У художньому дискурсі евфемізми виконують стилістичну роль, надаючи мовленню витонченості та образності. Вони дозволяють створювати підтекст і зберігати баланс між прямим змістом і прихованим значенням.

to powder one's nose → «піти в туалет»,

to be no spring chicken → «бути вже немолодим»,

to go to one's reward → «померти».

Культурно-моральна функція.

Дослідження Rawson (1981) показують, що англійська культура відзначається прагненням уникати відвертої прямоти в темах, пов'язаних із тілесністю, смертю чи хворобами. Це призвело до формування розгалуженої системи евфемістичних одиниць.

expecting a baby → pregnant,

under the weather → ill,

make love → have sex.

Корпоративно-економічна функція.

У сфері бізнесу евфемізми відіграють роль «пом'якшувачів» негативних реалій, створюючи ілюзію нейтральності чи навіть позитивності.

rightsizing → staff reduction,

early retirement → forced dismissal,

career change opportunity → job loss.

Приклади систематизації англійських евфемізмів

Сфера застосування	Прямий вираз	Евфемізм
Смерть	to die	to pass away, no longer with us
Старість	old person	senior citizen, golden ager
Безробіття	unemployed	between jobs, seeking opportunities
Звільнення	fire	let go, downsizing, rightsizing
Фізичні вади	crippled	physically challenged, differently abled
Вагітність	pregnant	expecting a baby, in a delicate condition
Бідність	poor	needy, underprivileged, low income

Евфемізми розглядаються як складне і багатогранне лінгвістичне явище, що має три взаємопов'язані аспекти: соціальний, психологічний і лінгвістичний.

Соціальний аспект – це «суспільна, тобто моральна та релігійна мотивація, яка лежить в основі евфемізмів, під впливом якої пряме позначення багатьох предметів і явищ із негативною (принизливою) оцінкою замінюється іншим, більш прийнятним позначенням» [11, с. 17].

Науковці виділяють чотири обов'язкові ознаки евфемізмів: «позначення небажаних значень; семантична двозначність евфемізмів, яка може знижувати або «пом'якшувати» негативні значення; поліпшення характеру евфемізмів у

порівнянні зі словами та словосполученнями, які вони замінюють, поліпшення формального характеру евфемізмів» [64].

Як вже зазначалося, евфемізми визначаються соціальними нормами, моральним тактом та етикетом. У кожній мовній спільноті є поняття, «які вважаються «невідповідними» для ввічливого спілкування, до них належать такі поняття, як смерть, сексуальні стосунки та фізіологічні процеси» [11, с. 18].

Водночас комунікативні потреби часто змушують використовувати ці поняття, тому у таких випадках слова, грубі або образливі вирази замінюються мовними одиницями, які пом'якшують образливе поняття або явище. Коли таке використання стає нормативним, з'являються евфемізми. Згодом це слово під впливом «непристойних» понять може набути статусу табу та бути заміненим іншою, більш «нормальною» мовною одиницею, про що свідчить приклад такої зміни, запозичений з монографії А. Юкера: «The word «lavatory» for example, originally referred to a vessel for washing. In the twentieth century, it came to be used for a room that is fitted with such a wash basin but also with a water closet. But the word lavatory has already been replaced again by words such as toilet. This word originally referred to 'the article required or used in dressing'. It was also used to refer to the action of getting dressed and eventually to the room where this happened. Today, the term toilet has become associated with its new referent to such an extent that it is often replaced by other euphemisms such as bathroom, restroom (both American English), cloakroom (British English) or by even more evasive phrases, such as to wash one's hands» [68, с. 115–116].

Слово «lavatory», наприклад, спочатку означало посудину для вмивання. У ХХ ст. воно стало використовуватися для позначення приміщення, яке обладнане таким умивальником, а також туалетом. Але слово «lavatory» знову було витіснене таким словом, як «toilet». Спочатку це слово означало «предмет», необхідний або використовуваний для одягання. Воно також використовувалося для позначення процесу одягання і, зрештою, приміщення, де це відбувалося.

Сьогодні термін «toilet» настільки асоціюється зі своїм новим референтом, що його часто замінюють іншими евфемізмами, такими як «bathroom», «restroom» (американська англійська), «cloakroom» (британська англійська) або ще більш ухильними фразами, такими як «to wash one's hands». Інший приклад, з цієї ж монографії, – слово «sick».

В англійській мові цей прикметник використовується для опису людини, яка хвора фізично або психічно. Оскільки фізично хворі люди часто схильні до блювоти, то для її позначення використовували слово «sick», щоб уникнути вживання «неприємного» слова «vomit», яке означає «блювати». Згодом семантика слова змінилася і воно набуло додаткового значення «vomit» [68, с. 116].

Коли пряма номінація об'єкта або явища характеризується негативною оцінкою, цілком природно, що воно викликає неприємні відчуття. За появи нового позначення ці відчуття нейтралізуються, а висловлювання пом'якшується евфемістичними замінами. У цьому полягає психологічний аспект евфемізмів.

Сучасні дослідники виділяють кілька рівнів, на яких утворюються евфемізми. Це відображає їхню різноманітність та складність як лінгвістичного явища.

Графічний рівень (Graphic Level)

На цьому рівні евфемізми утворюються шляхом заміни певних літер або символів у слові, щоб уникнути його прямого написання. Це часто використовується для табуйованих слів.

Наприклад:

The f-word (замість *fuck*)

The n-word (замість *nigger*)

Crap замість *shit* (як більш «м'який» варіант, що частково змінює графічну та фонетичну структуру).

Фонетичний рівень (Phonetic Level)

Евфемізми на цьому рівні утворюються шляхом зміни звукового складу слова, що дозволяє уникнути прямого вимови грубого або непристойного слова, але при цьому зберігає його впізнаваність.

Наприклад:

Gosh (замість *God*)

Jeez (замість *Jesus*)

Shoot (замість *shit*)

Darn (замість *damn*)

Морфологічний рівень (Morphological Level)

Цей рівень включає використання афіксів (префіксів, суфіксів) або складних слів для створення евфемістичних виразів. Часто це стосується термінів, пов'язаних з віком, здоров'ям або професією.

Наприклад:

- Використання префіксів: *under-developed country* (країна, що розвивається), замість *poor country*.
- Використання складних слів: *physically challenged* (людина з фізичними викликами) замість *disabled* або *crippled*.
- *sanitation engineer* (інженер санітарії) замість *garbage collector* (сміттяр).

Риторичний рівень (Rhetorical Level)

На цьому рівні евфемізми створюються за допомогою риторичних прийомів, таких як метафора, метонімія, перифраз або гіпербола. Це дозволяє пом'якшити висловлювання, не використовуючи прямих заміників.

Наприклад:

Метафора: *to push up daisies* (рости ромашки на могилі) замість *to die*.

Перифраз: *to go to the big sleep* (піти у великий сон) або *to bite the dust* (кусати пил) замість *to die*.

expecting a baby (очікує дитину) замість *pregnant*.

Лексичний рівень (Lexical Level)

Це найбільш поширений рівень, на якому евфемізми утворюються шляхом вибору іншого, більш нейтрального або позитивного слова. Фактично, це використання синонімів, які не мають негативної конотації.

Наприклад:

to pass away (піти з життя) замість *to die*.

unemployed (безробітний) замість *between jobs* (між роботами).

let go (відпустити) замість *fire* (звільнити).

senior citizen (старший громадянин) замість *old person* (стара людина).

Отже, евфемізми в англійській мові є не лише стилістичним засобом, а й відображенням культурних норм, соціальних табу та стратегій комунікації. Їхнє функціонування демонструє, що мова завжди виконує не лише номінативну, а й соціально-регулятивну функцію. Аналіз англійських евфемізмів дозволяє виявити специфіку англійської культури: прагнення до уникнення конфліктів, акцент на ввічливості, а також тенденцію до приховування негативних явищ через вербальні заміни.

Таким чином, вивчення евфемізмів є перспективним напрямком дослідження, що має значення не тільки для лінгвістики, але й для соціології, психології та культурології, оскільки воно висвітлює взаємодію мови та суспільства на найтоншому рівні.

1.3. Евфімізація як тактика маніпулятивного впливу

Політичний дискурс завжди притягує до себе нові слова, що зумовлено потребою номінації нових реалій та необхідністю вживання вуалітивних одиниць для номінації проблемних явищ.

У «мові політики» постійно існують поняття, які евфемізуються, оскільки політичні діячі намагаються приховати пені факти та не зосереджувати на них надмірної уваги громадськості. Саме тому аналіз мовлення політичних та громадських діячів повинен перебувати під пильною увагою лінгвістів.

Мова, а точніше її вплив на людину, вивчається у різних аспектах. В умовах розвитку сучасного суспільства, технологічного прогресу великий інтерес проявляється до такого явища, як маніпуляція.

Маніпулятивний вплив вивчають у рамках міжособистісної та масової комунікації, де маніпуляція набуває форми політичної та комерційної пропаганди або просто реклами. Дослідники визначають маніпуляцію як вид психологічного впливу, при якому майстерність маніпулятора використовується для прихованого впровадження в психіку адресата цілей, бажань і намірів, відносин або установок, які не збігаються з тими, які є в адресата у даний момент [5, с. 6-11].

Евфемізми мають значний маніпулятивний потенціал, який зумовлений такими факторами:

- евфемізми приховують справжню сутність явища за рахунок створення нейтральної чи позитивної конотації (за рахунок механізму асоціативності, прихованого способу передачі інформації, вуалювання дійсності, що є більш ефективним, ніж прямий вплив на свідомість людини);
- реципієнт зазвичай не встигає виділити евфемізми з контексту та осмислити їх, оскільки інформаційний потік у ЗМІ або під час промов політиків ускладнює орієнтування в мовному матеріалі та призупиняє його об'єктивну оцінку;
- для того, щоб присвоїти слову статус евфемізму, необхідно зрозуміти, який саме референт прихований за цим словом; якщо адресат через

певні причини (нестача часу, недостатній рівень освіти тощо) не може зробити це, то евфемізм так і залишиться нерозпізнаним;

- незначна частина реципієнтів знайома з явищем евфемії (філологи, журналісти); не знаючи суті самого явища, неможливо й зрозуміти, як відбувається маніпулятивний вплив [10].

Маніпулювання як вид психологічного впливу може здійснюватися на двох рівнях: міжособистісного спілкування та впливу на масову свідомість [10]. Евфемізми як засіб маніпуляції досить часто використовуються саме у політичному дискурсі через постійне бажання політиків впливати на масову свідомість. Політичний дискурс може бути визначено як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з традиціями та перевірені досвідом. Основними характеристиками сучасної політичної комунікації є орієнтованість на аудиторію, жорсткі обмеження у часі, спрямованість на досягнення певної мети та важлива роль засобів масової інформації. Загальна характеристика політичного дискурсу визначає його границі та зміст, системоутворювальні ознаки та функції, описує базові концепти.

Основне призначення політичної комунікації – боротьба за владу. На думку багатьох учених (з точки зору семіотичного підходу), будь-яка влада виражається через мову.

Політика – це ніщо інше, як кодифіковані знаки, які розгортаються за допомогою акту висловлювання в соціально-семіотичний процес – мовленнєву дискурсію, що розглядається як сукупність мовленнєвих (дискурсивних) практик, які впливають на формування уявлення про об'єкт (факт, явище, процес), який вони представляють [10].

Під час виступу політики повинні не лише проінформувати аудиторію про якийсь аспект суспільного життя, а й завоювати прихильність у неї, переконати слухачів зайняти ту чи іншу позицію, а також заручитися їхньою підтримкою.

Аналіз виступів політиків дає змогу, з одного боку, прогнозувати їхні подальші дії та наміри, а з іншого – встановити найбільш ефективні способи впливу на слухачів [56, с. 123].

Часто політичну риторику направлено на пропаганду, основна мета якої – за допомогою цілеспрямованого свідомого добору мовного матеріалу передати певний зміст задля досягнення запрограмованого прагматичного впливу на аудиторію, що підтверджує «свідоме маніпулювання спрямованістю мовних одиниць на вплив» [56, с. 124].

Емоційно-експресивні чинники, що посилюють мовленнєвий вплив, є однією з екстралінгвістичних причин широкого використання вторинної номінації у політичній риторичі [36], а володіння різними засобами мови та вміння їх адекватно використовувати є важливими складовими лінгвістичної компетенції політика. У сучасній англійській мові виникла своєрідна «політична диглосія», коли наявні ніби дві різні мови – мова офіційної пропаганди та звичайна мова. Через свою спрямованість на досягнення певного прагматичного ефекту та орієнтованість на аудиторію сучасна політична комунікація неможлива без вживання евфемізмів арготичного характеру та так званого «doublepeak» (інакомовлення), що набули значного поширення через засоби масової інформації. Наприклад: special action (the rounding up and murdering of Jews), to steer (to dishonestly influence the placing of business), stool pigeon (a police informer), surgical strike (a bombing raid), stoppage (a strike by employees), squiffy (drunk), social ownership (control by politicians and bureaucrats), shout (a police informer) [36]. Популяризація політичних евфемізмів через засоби масової інформації зумовлюється тим, що в ЗМІ будь-який індивідуальний акт висловлювання містить деякий суб'єктивнооцінний момент, що характеризується інтенціональністю, навмисністю вибору засобів висловлювання, прогнозуванням прагматичного ефекту висловлювання. У

політичній мові всі висловлювання продумано і несуть певне прагматичне навантаження.

Мова політиків є засобом впливу зі всіма властивими їй прийомами, формами, методами здійснення цього впливу, а експресія під час політичних промов має виразно соціальний характер і є ціленаправленою, вибірковою, оцінковою.

Виходячи з того, що мова – ефективний засіб впливу концептуальних конструкцій на когнітивну систему реципієнта з метою часто неусвідомлюваного нав'язування йому певних поглядів, учені послуговуються терміном «ідеологічні евфемізми». Вони відносяться до лексико-семантичного розряду евфемізмів політичної сфери.

Вживання ідеологічних евфемізмів у сфері політики має на меті досягнення схвалення певної організації суспільства через пропаганду та насадження поглядів, вигідних панівним політичним режимам, а також прикриття їх неправових дій проти народу.

У цьому аспекті вони дуже близькі до дипломатичних евфемізмів. Наприклад: «People are imprisoned for years without trial, or shot in the back of the neck or sent to die of scurvy in Arctic lumber camps: this is called elimination of unreliable elements. Such phraseology is needed if one wants to name things without calling up mental pictures of them» [66, с. 137].

Мотиваційне підґрунтя застосування всіх груп політичних евфемізмів (намір переконати громадськість у доцільності військової політики країни та виправдання застосування такої політики у випадку з військово-політичними евфемізмами; бажання пом'якшити неприємні повідомлення, переконати електорат чи представників опозиції, приховати політичні помилки та ввести в оману реципієнта – у випадку з дипломатичними евфемізмами; досягнення схвалення певної організації суспільства через пропаганду та насадження поглядів, вигідних пануючим політичним режимам; прикриття їх неправових

діянь проти народу – у випадку з ідеологічними евфемізмами) дозволяє стверджувати, що вони здебільшого виконують риторичну функцію, оскільки їх уживання допомагає певним чином впливати на ціннісні установки адресата, і вуалітивну функцію, що іноді може мати ефект дистортивної.

Політичний дискурс є важливим чинником суспільного і культурного життя. Політична комунікація відіграє вирішальну роль у процесі формування суспільної думки і є потужним засобом мовленнєвого впливу на слухача.

Шляхом агітації та пропаганди політична еліта формує потрібну їй картину життя, що пересічними громадянами сприймається не як суб'єктивна точка зору, а як факти. Політичні евфемізми, що вживаються в текстах політичної комунікації, адресатом яких є масова аудиторія, з ціллю пом'якшити негативні асоціації, пов'язані з певними фактами, часто призводять до викривлення смислу описуваного факту.

Варто виокремлювати евфемію від дезінформації, тому що цим явищам властиві різні цілі та комунікативні функції.

Ціль евфемії – пом'якшення висловлювання, а ціль дезінформації – брехня, обман, викривлення істини. Евфемізми заміняють слова та вирази, які небажані для співрозмовників у певній ситуації і могли б викликати негативну реакцію. Евфемізми мають нейтральну конотацію і відповідають основній цілі процесу евфемізації – уникнути конфлікту в спілкуванні та під час виступів, приховати негативні факти.

Адміністрація президента Сполучених Штатів Америки Барака Обами успішно використовувала явище евфемізації мови. Наприклад: “outliers (states like North Korea and Iran); man-caused disasters, countering violent extremism (terrorism); former clients of Obama Justice Department lawyers (the detainees in Guantanamo); issue (a great problem)” [68].

Сам президент США Б. Обама під час промов теж неодноразово використовував евфемізми: *complex issue (Iraq)*; *low-income (the poor)*; *sanitation engineer (garbage collector)*.

Даючи численні інтерв'ю стосовно конфлікту США та Сирії, він говорить про війну, навіть не використовуючи сам термін «війна»: *any necessary means, regime change, ultimate defense, humanitarian intervention, grave consequences (the employment of armed forces against a foreign power)*; *a significant piece of business (military action)*; *limited air strike (bombing)*; *device (bomb)* [68].

Джанет Наполітано, американський політик, зазначає, що така евфемізація мови використовується під час промов, виступів та дискусій політиків, щоб показати, що «ми хочемо рухатися геть від політики страху» [8, с. 238].

Крім того, це очевидний доказ, що евфемізми слугують певним засобом для вуалізації дійсності та маніпулятивного впливу на свідомість реципієнтів. Застосовуючи численні евфемізми під час промов, Барак Обама має намір переконати жителів США в успішному розвитку їхньої країни, а професії, які не є популярними, висвітлити в іншому ракурсі за допомогою іншої назви, яка матиме більш позитивне значення.

Однак навіть при зміні назви денотат залишається тим самим і виконує ті ж самі функції. Деякі вчені вважають, що політичні евфемізми не є справжніми евфемізмами, бо вони мають намір приховати реальність.

Так, на думку більшості лінгвістів, якщо евфемізму не вдається зберегти зв'язок із позначуваним денотатом, він перестає бути евфемізмом: *tension* (напружена ситуація) замість *uprising* (повстання), *undernourishment* (недоїдання) замість *starvation* (голод). Зважаючи на це, можна стверджувати, що наведені приклади все-таки залишаються евфемізмами, хоча і мають слабкий зв'язок з денотатом, оскільки вони відповідають основним цілям евфемізації мовлення: уникнути конфлікту, приховати неприємні явища дійсності [8, с. 239].

В залежності від рівня прояву маніпуляції ми розрізняємо три типи евфемізмів у політичному дискурсі (текстах):

1. *Евфемізми, в яких маніпулятивний потенціал реалізується повністю внаслідок розбіжностей між експліцитним (кінцевим) та імпліцитним (вихідним) значеннями (антецедентом) поняття.* Експліцитне значення створює позитивну асоціацію, яка цілковито нейтралізує та вуалює негативну асоціацію імпліцитного значення. Внаслідок цього читачі не помічають зв'язок між антецедентом та евфемізмом і сприймають евфемізм як об'єктивний та оптимальний варіант позначення поняття.

2. *Евфемізми, які володіють частковим маніпулятивним потенціалом.* У цьому випадку кінцеве значення (евфемізм) розкривається за допомогою непрямого посилання на вихідне значення (антецедент). Читачеві не навіюється значення, він має вибір між прямою номінацією та евфемізмом.

Наприклад, «And he (G. Bush) devised a radically new concept that America has the right to launch «pre-emptive »/ «preventive» war _against evildoers that have such weapons before they strike (U.S. News and World Report, March 10, 2003, p. 17)».

У поданому реченні автор непрямо розкриває значення евфемізму «pre-emptive» «preventive» war – війна. Однак читач має свободу вибору: він може підтримувати тих, в чийх інтересах є використання цієї мовної одиниці або ж виступати проти, оскільки будь-яка війна є трагедією.

3. *Евфемізми, маніпулятивний потенціал яких практично дорівнює нулю.* У такому випадку автор відкрито розвінчує кінцеве значення евфемізму і вказує на його пряме відношення до вихідного значення. «In contact» is the euphemism of choice here for having been in battle. (U.S. News and World Report, April 14, 2003, p. 35).

У цьому прикладі адресат повністю розвінчує значення евфемізму, а тому маніпуляція адресантом є неможливою. Евфемізми, значення яких було розкрито

перед масовою аудиторією, в подальшому використанні втрачають маніпулятивний потенціал.

Політичні евфемізми за сферами вжитку і прагматичними особливостями можна поділити на військово-політичні, дипломатичні та ідеологічні.

Політичні евфемізми безперервно поповнюються неологічними, що спричиняється виникненням нових політичних номінацій з негативною конотацією та втратою політичними евфемізмами їх евфемістичних рис унаслідок популяризації через ЗМІ.

Це зумовлює необхідність створення нових вербальних засобів задля необхідного прагматичного впливу на реципієнта.

Основними факторами, які спричиняють явище політичної евфемізації є:

- 1) високий рівень соціальної культури та громадської поведінки;
- 2) ідеологія та менталітет суспільства;
- 3) комерційний інтерес до людини як до потенційного клієнта [56, с. 123].

Невід'ємними елементами мовної комунікації є ідеологія, пропаганда, маніпуляція свідомістю, інформаційний та психологічний вплив, які пов'язані один з одним.

Політики та засоби масової інформації послуговуються евфемізмами задля досягнення й реалізації власних цілей, для висвітлення фактів і подій у тих тонах, які відповідають їхнім подальшим стратегіям та інтересам.

Використання евфемізмів часто пояснюється бажанням бути політично коректним, оскільки ідеологія політичної коректності є основною рисою англomовного політичного дискурсу [21, с. 75].

Проте не всі розпізнають в евфемізмах властивість маніпулювати свідомістю реципієнта. Зазвичай цей факт вдало приховується та залишається поза кулісами, ефективно виконуючи свою роль під час виступів, промов і дискусій політиків.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження теоретико-методологічних засад евфемізації в політичному дискурсі дозволило визначити ключові поняття, функції та механізми, що лежать в основі цього явища.

У підрозділі 1.1 було встановлено, що політичний дискурс є складною, багатоаспектною системою, яка відображає суспільні процеси та має значний вплив на формування громадської думки. Він виступає не лише як засіб передачі інформації, але й як інструмент боротьби за владу, де мова використовується для переконання та маніпуляції. Аналіз політичного дискурсу як об'єкта лінгвістичного дослідження довів його прагматичну спрямованість та високу залежність від соціокультурних та ідеологічних чинників.

У підрозділі 1.2 було детально розглянуто поняття та функції евфемізмів. Евфемізми — це не просто синоніми, а специфічні мовні одиниці, що слугують для пом'якшення або заміни прямого вираження табуйованих чи неприємних понять. Дослідження виявило, що в англійській мові евфемізми виконують низку важливих функцій: ввічливості, вуалювання, соціального дистанціювання та табулювання. Ці функції свідчать про те, що евфемізація є невід'ємним елементом мовної взаємодії, що допомагає підтримувати соціальну гармонію, уникати конфліктів та виражати повагу до співрозмовника.

Підрозділ 1.3 присвячено аналізу евфемізації як тактики маніпулятивного впливу. Було доведено, що в політичному дискурсі евфемізми часто використовуються для приховування справжнього значення подій, перекладання відповідальності та формування бажаного сприйняття реальності. Замість прямого опису негативних явищ, таких як війна, економічний спад або політичні помилки, політики використовують евфемізми, щоб уникнути критики та зберегти позитивний імідж. Таким чином, евфемізація перетворюється з механізму ввічливості на потужний інструмент мовленнєвої маніпуляції.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що евфемізація є ключовою характеристикою політичного дискурсу, що віддзеркалює його природу як поля боротьби за ідеї та вплив. Поєднання теоретичних засад політичного дискурсу з функціональним аналізом евфемізмів створює міцну основу для подальшого практичного дослідження, спрямованого на виявлення конкретних евфемістичних стратегій та їх впливу на аудиторію.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕВФІМІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Лексико-семантичні характеристики евфемізмів у політичному мовленні

Політичний дискурс характеризується високим ступенем маніпулятивності та прагненням до регуляції суспільних настроїв. Одним із ключових інструментів цього процесу є евфемізми – мовні засоби, що забезпечують пом'якшення висловлювань, приховування небажаних смислів або ж легітимацію політичних рішень. Лексико-аналіз дозволяє виявити, як саме через евфемістичні конструкції трансформується мовна картина політичної реальності.

В межах функціонально-семантичного підходу лінгвістами розроблені тематичні класифікації евфемізмів, виділені формування евфемістичних виразів. З погляду прагматики, евфемізація вважається засобом дотримання доречності мовлення. Стилїстика розглядає питання, пов'язані зі стилістичною приналежністю евфемізмів, а також досліджує функціонування евфемістичної лексики в різних стилях мовлення. Явище евфемізації також вивчається в межах гендерної та дискурсивної лінгвістики.

Евфемізм як лінгвокультурне явище представляє особливий інтерес. Протягом останніх десятиліть процес утворення евфемізмів відбувається досить інтенсивно. Як результат, евфемізми поширилися в різних сферах мовленнєвої діяльності. Дослідження евфемізмів в різних мовах дозволяє зробити певний вклад у вивчення національної своєрідності мовної картини світу та мовленнєвої поведінки носія певної мови.

Лексико-семантична природа евфемізмів унікальна. Евфемізми замінюють прямі номінації, які можуть мати негативне або конфліктогенне забарвлення. На

семантичному рівні вони реалізуються через перефрази, метафоричні вирази, семантичні зсуви, епітети, метонімію тощо.

Авторкою кваліфікаційної роботи було здійснено аналітично-експериментальний проєкт щодо лексико-семантичної природи евфемізмів, який представлено у таблиці нижче. Ця таблиця наочно демонструє унікальну природу евфемізмів у сучасному політичному дискурсі, враховуючи події зовнішньої та внутрішньої політики України в 2025 року.

Лексико-семантична природа політичних евфемізмів – 2025року

<i>Евфемізм в оригіналі</i>	<i>Український переклад</i>	<i>Прихована конотація</i>
Staff optimization	Оптимізація персоналу	Масові звільнення
Special military operation	Спеціальна військова операція	Війна, збройна агресія
Peacekeeping mission	Миротворча місія	Воєнне вторгнення / окупація
Collateral damage	Побічні втрати	Загибель мирних жителів
Neutralization of a threat	Нейтралізація загрози	Вбивство чи арешт опонентів
Regime change	Зміна режиму	Переворот, повалення влади
Enhanced interrogation	Посилене допитування	Катування
Strategic redeployment	Стратегічне передислокування	Відступ військ
Freedom fighters	Борці за свободу	Партизани / терористи
Friendly fire	Дружній вогонь	Випадкове вбивство своїх
Correctional facility	Виправний заклад	В'язниця
Ethnic cleansing	Етнічне очищення	Масові вбивства, геноцид
Revenue enhancement	Підвищення доходів	Підняття податків
Budget corrections	Корекція бюджету	Скорочення фінансування
Temporary difficulties	Тимчасові труднощі	Економічна криза
Quantitative easing	Кількісне пом'якшення	Друк грошей, інфляція
Downsizing	Скорочення	Масові звільнення
Negative growth	Негативне зростання	Спад економіки

Investment climate	Інвестиційний клімат	Економічна нестабільність
Social adjustment programs	Програми соціальної адаптації	Скорочення соціальних виплат
Alternative thinkers	Альтернативно мислячі	Опозиція
Political measures	Політичні заходи	Репресії
Peaceful demonstrations	Мирні демонстрації	Протести, що придушуються силою
Civil disorder	Громадський безлад	Масові протести
Internal displacement	Внутрішнє переміщення	Вимушене вигнання населення
Correction of tariffs	Корекція тарифів	Різке підвищення цін на комуналку
Sanitary measures	Санітарні заходи	Обмеження прав / цензура
Preemptive strike	Превентивний удар	Напад на іншу країну
Humanitarian intervention	Гуманітарна інтервенція	Воєнне вторгнення
Friendly relations	Дружні відносини	Політична чи економічна залежність

Подана таблиця є систематизованим зібранням політичних евфемізмів, що функціонують у сучасному англomовному дискурсі з відповідними українськими перекладами та тлумаченнями. Вона наочно демонструє, яким чином мовні засоби виконують функцію приховування небажаних смислів та формування альтернативної інтерпретації подій. Включені до таблиці приклади репрезентують найтипovіші сфери вживання евфемізмів — військовоу, економічну, соціально-політичну та ідеологічну.

У військово-політичній сфері особливо виразними є евфемізми “*special military operation*”, “*peacekeeping mission*” чи “*collateral damage*”. Вони слугують засобом маскуванню жорсткої реальності війни, замінюючи прямі

номінації на лексеми з більш нейтральним або навіть позитивним забарвленням. Це свідчить про семантичний механізм пом'якшення: негативний зміст набуває оболонки, яка знижує його конфліктогенність.

У наведеному прикладі “*collateral damage*” відображено ще й семантичний зсув: слово “*damage*” зазвичай стосується матеріальних об'єктів, проте у політичному мовленні воно поширюється на людські життя. Отже, лексико-семантична трансформація полягає у метафоризації, коли трагічне явище осмислюється через технократичний термін.

Схожий механізм простежується у словосполученні “*neutralization of a threat*”. Тут номінативна конструкція створює ілюзію об'єктивності та безособовості, приховуючи факт ліквідації політичних опонентів. Таким чином, відбувається семантичне віддалення між дією та її наслідками: адресат сприймає подію як нейтральну операцію, а не як насильницький акт.

У сфері економіки евфемізми також надзвичайно поширені. Вислів “*budget corrections*” замінює негативне словосполучення “*funding cuts*”, а “*temporary difficulties*” маскує довготривалу кризу. У цих прикладах простежується семантичне пом'якшення шляхом використання нейтральної та тимчасової оцінки, яка зменшує відчуття загрози у суспільства.

Фраза “*quantitative easing*” демонструє інший механізм — використання технократичного запозичення, що робить явище складним для пересічного громадянина. Насправді цей евфемізм приховує друк грошей і неминучу інфляцію, проте формально виглядає як спеціальний економічний захід. Це доводить, що евфемізми часто ґрунтуються на свідомій складності термінології, що унеможлиблює критичне сприйняття.

Соціально-політична сфера також рясніє прикладами. Вислів “*alternative thinkers*” створює уявлення про різноманітність думок, тоді як у реальності йдеться про опозицію до влади. Це приклад семантичного розширення, коли нейтральна характеристика набуває нового політично маркованого змісту.

Аналогічно, *“political measures”* звучить як нейтральний управлінський термін, але вживається для позначення репресивних дій.

У багатьох випадках відбувається процес метонімічного перейменування. Наприклад, *“White House”* використовується замість “адміністрація США”, а *“Bankova Street”* — як евфемізм для позначення Офісу Президента України. Це свідчить про тенденцію замінювати конкретні суб’єкти узагальненими просторовими чи інституційними маркерами, що знижує особисту відповідальність політиків.

Таблиця також показує різницю між евфемізмами, орієнтованими на масове пом’якшення та тими, що мають технологічний характер. Перші, як-от *“downsizing”* чи *“negative growth”*, зрозумілі широкій аудиторії, але звучать м’якше. Другі, як-от *“investment climate”* або *“quantitative easing”*, вимагають спеціальних знань і тому фактично закривають смисл від непідготовленого слухача.

Особливу увагу заслуговує явище контекстуальної багатозначності. Наприклад, *“humanitarian intervention”* може сприйматися як позитивний жест допомоги, але в реальності часто означає воєнне вторгнення. Таким чином, один і той самий евфемізм набуває різних значень залежно від політичного контексту, що є ключовою рисою його лексико-семантичної природи.

Таблиця також демонструє, що евфемізми виконують функцію іміджевого конструювання. Наприклад, *“friendly relations”* може приховувати політичну чи економічну залежність. У цьому випадку позитивно маркована лексика створює уявлення про рівноправність та співпрацю, хоча фактичні стосунки є асиметричними.

Узагальнюючи, можна сказати, що таблиця наочно підтверджує багаторівневість лексико-семантичних характеристик евфемізмів. Вона показує:

- їхню здатність пом’якшувати негативний зміст;
- їхню роль у маніпулятивному викривленні реальності;

- їхню функцію у створенні позитивного іміджу політичних акторів;
- їхню залежність від контексту та політичних інтересів.

Таким чином, таблиця не лише фіксує 30 поширених політичних евфемізмів, а й дозволяє простежити основні семантичні механізми їхнього утворення – перифраз, метафоризацію, семантичні зсуви, метонімію та запозичення. Вона доводить, що евфемізми є невід’ємною складовою політичної комунікації, оскільки дають змогу владі контролювати інформаційний простір і впливати на громадську свідомість.

Вартує уваги також виділити основні тематичні групи політичних евфемізмів. Політичний дискурс як особливий тип суспільної комунікації характеризується високою частотою вживання евфемізмів. Саме вони виконують роль інструментів, які дозволяють уникати прямоти у висловлюваннях і створювати ілюзію нейтральності чи навіть позитивності там, де йдеться про явища негативного або конфліктного характеру. Евфемізми у політичному мовленні не є випадковим явищем, а мають системний характер, що зумовлює їх поділ на певні тематичні групи. Вивчення цих груп допомагає глибше зрозуміти як механізми маніпуляції громадською свідомістю, так і специфіку політичної риторики загалом.

Однією з найпоширеніших сфер функціонування евфемізмів є військово-політична. У ній особливо яскраво проявляється тенденція до приховування або пом’якшення змісту. Замість прямої номінації «війна» часто вживається “*special military operation*”, що має на меті створити враження локальності, технічності й тимчасовості дій. Аналогічно, термін “*peacekeeping mission*” використовується для позначення інтервенції чи окупації, надаючи їй позитивного, майже гуманітарного відтінку. Вислів “*collateral damage*” означає загибель цивільного населення, однак у технократичному звучанні він знижує емоційне сприйняття трагедії. Такі приклади демонструють, що в межах військово-політичної сфери

евфемізми переважно функціонують через семантичне пом'якшення і метафоризацію, що дозволяє політикам маскувати реальність бойових дій.

Не менш показовою є економічна сфера, у якій евфемізми виконують завдання легітимації непопулярних рішень. Коли уряд змушений скорочувати фінансування, замість слова «зменшення» вживається вираз *“budget corrections”*, що звучить значно м'якше й створює ілюзію планового процесу. У випадку економічної кризи використовується словосполучення *“temporary difficulties”*, яке приховує довготривалий і системний характер проблем. Фінансові заходи з друку грошей називають *“quantitative easing”*, що виглядає як спеціалізований економічний термін і водночас позбавляє звичайного громадянина можливості критично оцінити справжні наслідки. Усі ці приклади демонструють, що економічні евфемізми базуються на технократичності та складності формулювань, що створює інформаційний бар'єр між владою і суспільством.

Соціально-ідеологічна сфера також насичена евфемізмами, які мають на меті регуляцію громадської думки та приховування репресивних практик. Опозиційних політиків часто називають *“alternative thinkers”*, що начебто підкреслює їхнє право на іншу точку зору, але фактично маркує їх як маргіналізовану групу. Репресивні дії уряду можуть визначатися як *“political measures”*, створюючи ілюзію управлінської необхідності. Подібна стратегія використовується і у випадку протестів: замість визначення «масові демонстрації» застосовується евфемізм *“civil disorder”*, що переводить акцент на деструктивність протестувальників. Таким чином, соціально-ідеологічні евфемізми виконують функцію не лише пом'якшення, а й нав'язування певної оцінки явищ.

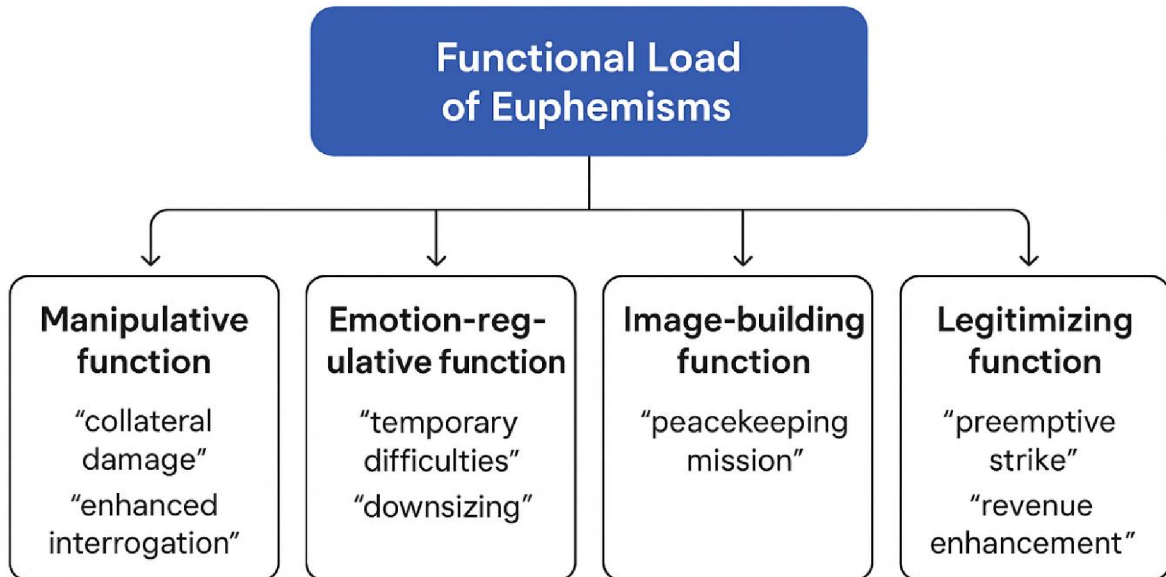
Тематичні групи евфемізмів тісно пов'язані між собою, оскільки в реальному політичному дискурсі економічні проблеми часто маскуються так само, як і воєнні події чи соціальні конфлікти. Військові втрати можуть подаватися як *“strategic redeployment”*, що фактично означає відступ, а

економічні скорочення позначаються як “*downsizing*”, який подається суспільству як неминучий процес оптимізації. У результаті громадяни сприймають непопулярні заходи не як загрозу, а як необхідність або навіть благо.

Розглянуті приклади свідчать про те, що тематичні групи політичних евфемізмів мають спільну мету, але різні механізми реалізації. Військові евфемізми тяжіють до метафоризації й технічної термінології, економічні — до ускладненої спеціалізованої лексики, а соціально-ідеологічні — до маніпулятивних оцінних характеристик. Усі вони створюють мовну картину світу, у якій негативні явища виглядають менш небезпечними, ніж є насправді.

Таким чином, аналіз основних тематичних груп політичних евфемізмів доводить, що вони є універсальним інструментом владної комунікації. Їхня функція полягає у маскуванні справжніх мотивів і наслідків політичних рішень, у регуляції емоційного стану суспільства та у конструюванні бажаного іміджу влади. Універсальність і багатозначність таких евфемізмів робить їх невід’ємною складовою політичного мовлення. Вони дозволяють одночасно створювати ефект прозорості та залишати зміст закритим для критичного сприйняття. Саме тому тематичні групи евфемізмів необхідно розглядати не лише як мовне явище, а й як важливий чинник політичної маніпуляції.

Functional Load of Euphemisms

Функціональне навантаження евфемізмів полягає не лише у пом'якшенні значення слів, а й у глибокому перетворенні смислів. Завдяки цьому політики створюють мовну реальність, яка суттєво відрізняється від дійсності.

Насамперед евфемізми виконують *маніпулятивну функцію*. Вона полягає у приховуванні небажаної інформації або у її трансформації так, щоб знизити негативний ефект. Наприклад, вираз *“collateral damage”* використовується замість «загибель мирних жителів», що дозволяє уникати прямого зіткнення з трагедією. Подібним чином вислів *“enhanced interrogation”* маскує катування, надаючи їм видимість легального процесу. Ці приклади доводять, що маніпулятивна функція полягає у відведенні уваги від етичної та правової суті явищ.

Ще однією ключовою є *емоційно-регулятивна функція*. Вона полягає у зниженні емоційного напруження та у формуванні більш м'якого ставлення до проблемних явищ. Коли уряд стикається з економічними труднощами, він

замінює термін «криза» на *“temporary difficulties”*. Це дозволяє громадянам сприймати ситуацію як тимчасове явище, а не як серйозну загрозу. Інший приклад — *“downsizing”* замість «масові звільнення», що зменшує страх і агресію в суспільстві. Емоційно-регулятивна функція допомагає політикам знизити рівень суспільного опору.

Третє важливе навантаження — *іміджева функція*. За її допомогою евфемізми створюють позитивний образ політиків, партій або державних інституцій. Вислів *“peacekeeping mission”* формує уявлення про гуманістичні наміри армії, тоді як насправді йдеться про воєнну інтервенцію. Подібно, вираз *“friendly relations”* може приховувати політичну чи економічну залежність між державами, але створює картину співпраці та взаємоповаги. Завдяки іміджевій функції мова стає інструментом конструювання бажаного політичного образу.

Важливою є також *легітимізувальна функція*, яка забезпечує визнання сумнівних рішень як необхідних і виправданих. Прикладом є вислів *“preemptive strike”*, що замінює поняття «напад», але надає йому відтінку законності й оборонного характеру. Інший приклад — *“revenue enhancement”*, що використовується замість «підвищення податків», створюючи враження корисного заходу для суспільства. Легітимізувальна функція дозволяє владі зняти відповідальність за непопулярні кроки.

Ще одне важливе навантаження евфемізмів полягає у їхній здатності формувати суспільний дискурс. Політичні лідери задають певні мовні рамки, які згодом засвоюються медіа та громадянами. Наприклад, коли термін *“war”* систематично замінюється на *“special military operation”*, це призводить до зміни колективного уявлення про масштаби та характер подій. Така функція полягає у нормалізації нових форм мовлення і, відповідно, нових моделей мислення.

Функціональне навантаження евфемізмів можна розглядати і в аспекті *інформаційної економії*. Евфемізми надають можливість уникати складних пояснень і водночас залишати простір для інтерпретацій. Наприклад, *“strategic*

redeployment” може означати як тактичний відступ, так і поразку, але в обох випадках він дозволяє уникати прямої критики військових дій. У цьому полягає здатність евфемізмів забезпечувати багатозначність і контекстуальну гнучкість.

Таким чином, функціональне навантаження евфемізмів є багатовимірним і охоплює маніпулятивні, емоційно-регулятивні, іміджеві, легітимізувальні та дискурсивні аспекти. Кожен з них виконує своє завдання у загальній системі політичної комунікації. Евфемізми не лише прикрашають чи пом’якшують мовлення, а й активно формують суспільну думку, створюють ілюзію прозорості та забезпечують владі контроль над інтерпретацією реальності. Усі наведені приклади англійською мовою – *“collateral damage”*, *“enhanced interrogation”*, *“temporary difficulties”*, *“peacekeeping mission”*, *“preemptive strike”*, *“revenue enhancement”* – демонструють універсальність цього явища. Їхня функціональність виходить далеко за межі лексики, адже вони стають засобами політичного управління свідомістю.

2.2. Стратегії прихованого впливу через евфемізацію

Впродовж тривалого періоду знання про маніпуляцію, як про різновид прихованого психологічного впливу, накопичувалося у буденному досвіді, в художній творчості, ставало предметом наукових досліджень. Слід зазначити, що у сучасному світі роль насильницьких методів примусу (політичного, правового, економічного, соціального, релігійного та іншого контролю) значно зменшилася, поступила місцем різноманітним формам переконання, прихованого контролю, неявної залежності, соціальної відчуженості тощо. [24, с. 34]. Перехід до інформаційного суспільства лише сприяє трансформації психологічного впливу та перенесенню його застосування від таких сфер суспільного життя, як політика, дипломатія, військово мистецтво, торгівля, рекламування, у сферу масового використання, як технології та ідеології соціальної взаємодії та спілкування людей.

З огляду на це, дослідження різних аспектів психологічного впливу евфемізмів є вкрай актуальними, а особливо – вивчення механізмів його здійснення, умов, що впливають на ефективність застосування, способів захисту від деструктивного втручання.

Науковець В. Татенко детально проаналізував характеристики маніпуляції, які були вжиті різними авторами та узагальнив їх в інтегральні критерії, на які можна опиратися у визначенні самого поняття міжособистісної маніпуляції:

1) родова ознака – психологічний вплив. Цей критерій охоплює такі ознаки: «непрямий вплив, «духовний вплив», «програмування думок, намірів», «спрямованість на духовний стан, внутрішній світ»;

2) ставлення до об'єкта маніпулювання як до засобу досягнення власних цілей, завдяки якому досягаються приховані цілі маніпулятора, реалізуються його інтереси, власні потреби без урахування інтересів, волі, бажання іншої сторони – людини, яка виступає як об'єкт маніпуляції;

3) прагнення отримати односторонній вигаш. [60, С.11-18]

Цей критерій досить суперечливий, адже маніпулятивний вплив може здійснюватися в інтересах іншого, наприклад, для того, щоб хтось покинув шкідливу звичку;

4) прихований характер впливу (самого факту впливу, його спрямованості). Спроба маніпуляції має шанс на успіх, якщо факт впливу не усвідомлюється адресатом.

Можна припустити, що підсвідомо людина відчуває, що стає жертвою маніпуляції, але з різних причин не допускає до усвідомлення сигнали про небезпеку;

5) використання психологічної сили, гра на слабкостях (використання психологічної вразливості).

Цей критерій досить відносний, бо сила є необхідним елементом будь – якого впливу, тому не є ознакою, яка б диференціювала різновиди впливу;

б) спонукання, мотиваційне привнесення (формування “штучних” потреб і мотивів для зміни поведінки в інтересах ініціатора маніпуляції).

Не будь-яке спонукання свідчить про маніпуляцію, а лише таке, коли маніпулятор нав’язує адресату нові цілі, яких попередньо не мав;

7) майстерність у здійсненні маніпулятивних дій. [60, с.57]

Останній критерій, на нашу думку, може бути лише відносною ознакою маніпулятивного впливу, яка характеризує власне суб’єкта маніпуляції.

На підставі цих критеріїв В. Татенко сформулював визначення: маніпуляція – це вид прихованого психологічного впливу, майстерне виконання якого призводить до збудження в іншій людині намірів, що не збігаються з її актуально існуючими бажаннями. [60, с.59]

На наш погляд, це визначення інтегрує погляди різних вчених на природу маніпулятивного впливу та основний механізм його здійснення. Воно позбавлене негативної чи позитивної оцінки, що дозволяє припускати доцільність у використанні маніпулятивних засобів у певного роду ситуаціях – на цьому наголошено дослідниками феномена маніпуляції.

Отже, поняття маніпуляції використовують у таких значеннях:

– як позначення специфічного виду прихованої психологічної взаємодії, цілі якої не оголошуються або маскуються під цілі відкритої взаємодії і адресат приймає рішення, заплановане ініціатором впливу.

– як позначення загального підходу до соціальної взаємодії та управління, що передбачає активне використання різноманітних способів прихованого примусу людини (в цьому значенні маніпулювання заміняє термін “макіавеллізм” як зразок політичної діяльності, що не цурається будь-яких засобів для досягнення цілей).

– як позначення певних організаційних форм застосування таємного примусу людини. Аналіз психологічної літератури показав, що сьогодні існує значна кількість визначень маніпуляції. На думку Х. Франке, маніпуляція – це психологічний вплив, який здійснюється приховано, а відповідно – на шкоду особам, на яких спрямований. Б. Бессонов вважає, що маніпуляцію можна розглядати як форму духовного впливу, прихованого панування, управління людьми, що здійснюється ненасильницьким чином.

Як духовне управління, яке являє собою примус під впливом ірраціональних та емоційних засобів, маніпуляцію визначив Елвейн.

О. Йокояма визначив маніпулятивний вплив як такий, що здійснюється в інтересах маніпулятора оманливим, непрямим шляхом.

В. Сагатовський підкреслив, що маніпуляція передбачає ставлення до іншого, як до засобу, об'єкта, знаряддя.

В. Татенко розуміє маніпулювання як особливий різновид соціально-психологічного тиску, коли суб'єкт впливу ніби вдається до пропозитивних механізмів, а насправді намагається обмежити свободу об'єкта чи підпорядкувати його своїй волі.

Ефемізація у політичному дискурсі є однією з ключових стратегій формування суспільної свідомості. Вона дозволяє владі й інституціям здійснювати прихований вплив, використовуючи заміну прямих назв явищ на нейтральніші або позитивніші відповідники. Такий мовний прийом не тільки маскує реальність, а й змінює її інтерпретацію в очах суспільства. Стратегії ефемізації у політичному мовленні можуть бути поділені за функціональними аспектами: від емоційного пом'якшення до раціонального виправдання.

Однією з найпоширеніших стратегій є пом'якшення негативних явищ. Вона полягає у тому, що слова з високим рівнем негативної оцінки замінюються на терміни з нейтральним або позитивним відтінком. Наприклад, англійський евфемізм “*collateral damage*” замінює «загибель мирного населення», знижуючи

трагізм ситуації. Український переклад такого виразу як «побічні втрати» також звучить менш загрозливо. Таким чином, стратегія пом'якшення дозволяє владі уникати відкритого визнання тяжких наслідків своїх дій.

Іншою стратегією є легітимізація дій, які можуть виглядати агресивними або незаконними. Використання вислову “*preemptive strike*” замість «неспровокований напад» надає воєнним діям оборонного характеру. Така ефемізація створює ілюзію правомірності й навіть необхідності. У перекладі українською «упереджувальний удар» також виглядає більш виправданим, ніж «напад». Отже, стратегія легітимізації перетворює агресію на нібито превентивний захід.

Третя стратегія полягає у створенні позитивного іміджу. Використання виразу “*peacekeeping mission*” приховує інтервенцію чи окупацію під маскою гуманітарної допомоги. Переклад «миротворча місія» викликає в суспільстві позитивні асоціації з миром і стабільністю. У такий спосіб створюється образ політичного суб'єкта як носія благородних цілей.

Важливою є й стратегія технократизації проблеми. Замість простих і зрозумілих слів використовуються складні терміни, які створюють відчуття наукової обґрунтованості. Так, “*quantitative easing*” замінює «друк грошей», а «бюджетні скорочення» подаються як “*budget adjustments*”. Подібна термінологія у перекладі («кількісне пом'якшення», «корекція бюджету») створює враження контрольованого процесу, що не викликає паніки.

Ще однією стратегією є зміщення акценту. Коли йдеться про протестні рухи, використовуються вислови на кшталт “*civil disorder*” замість «масові демонстрації». Такий переклад як «цивільні заворушення» переносить увагу з причин протесту на його нібито руйнівні наслідки. У результаті протестувальники подаються не як громадяни, що захищають права, а як порушники порядку.

Не менш значущою є стратегія збереження престижу влади. У випадку політичних скандалів часто вживається вислів “*impropriety*” замість «корупція». У перекладі українською «недоречність» звучить набагато м’якше й не руйнує довіру до політиків так, як слово «корупція». Це дозволяє утримувати позитивний образ державних інституцій.

Усі ці стратегії працюють комплексно й взаємодіють між собою. Ефемізація може одночасно пом’якшувати негатив, легітимізувати дію та створювати позитивний імідж. Вона є одним із найефективніших механізмів прихованого впливу у політичному дискурсі.

Подана нижче таблиця наочно демонструє механізми прихованого впливу евфемізмів.

English Euphemism	Ukrainian Translation	Literal Meaning (Українською)
Collateral damage	Побічні втрати	Загибель мирного населення
Preemptive strike	Упереджувальний удар	Неспровокований напад
Peacekeeping mission	Миротворча місія	Військова інтервенція/окупація
Enhanced interrogation	Посилений допит	Катування
Revenue enhancement	Збільшення доходів бюджету	Підвищення податків
Downsizing	Оптимізація штату	Масові звільнення
Temporary difficulties	Тимчасові труднощі	Економічна криза
Budget adjustments	Корекція бюджету	Скорочення фінансування
Strategic redeployment	Стратегічне передислокування	Відступ армії
Civil disorder	Цивільні заворушення	Масові протести

Таким чином, стратегії прихованого впливу через ефемізацію полягають у багатоплановій трансформації мови: від пом'якшення до маніпулятивного зміщення акцентів. Вони формують нові рамки сприйняття суспільних явищ, дозволяючи владі керувати інтерпретацією подій. Евфемізми не тільки маскують істину, а й створюють альтернативну версію реальності, яка відповідає політичним цілям.

2.3. Практичний аналіз сучасних англомовних політичних текстів

У промовах Дональда Трампа, Джо Байдена та інших західних політиків можна знайти чимало евфемізмів або мовних зворотів, які пом'якшують, змінюють або приховують реальний зміст. У багатьох випадках вибір слів має значення не стільки для точного опису ситуації, скільки для того, як аудиторія її сприйме.

Наприклад, «у промові Трампа перед Конгресом 2025 року (2025 Donald Trump speech to a joint session of Congress) він згадує економічні труднощі, підтримку службовців, зростання енергії, мирні угоди, тарифи тощо» [66].

Хоча прямі евфемізми здаються не так часто, усе ж видно варіанти м'якого висловлення: «peace agreement for ending the Russo-Ukrainian War» замість словосполучень, які могли б звучати радикальніше – «ceasefire» чи «withdrawal». Це приклад частково пом'якшеного формулювання шляхом ефемізації конфлікту [66].

У промові Байдена у Варшаві 2022 року (Remarks by President Biden in Warsaw) спостерігається мовна стратегія, коли він називає боротьбу України «fight between autocracy and democracy», і обов'язок НАТО захищати територію – «a sacred obligation... to defend each and every inch... with the full force of our collective power» [66].

Тут евфемізм – це не так слово-замінник негативу, як вибір високого стилю, що додає моралі й обов'язковості, змушує сприймати захист як

моральний компонент, а не просто політичний або військовий. Це також своєрідна евфемізація відповідальності: термін «obligation» м'якше звучить, ніж «duty under threat» чи «requirement under attack».

У мовленні Трампа під час COVID-19 і інших криз він використовував зврати, які є евфемістичними або частково завуальованими. Згідно з дослідженнями (наприклад, «Features of Political Euphemisms in President Donald Trump's Speeches») теми смерті, хвороби, економічних втрат часто подаються через евфемістичні формули, щоб зменшити відчуття загрози чи драматизму. [66].

Наприклад, замість «висока смертність» можуть сказати просто «we are dealing with serious cases» або «there are many challenges».

Ще один аспект – уникання прямих імен чи відповідальності через евфемізми. Байден інколи не називає імені попередника або опонента прямо, особливо коли критикує політику чи дії, але використовує фрази типу “*my predecessor*”, “*some policies in place*”. Це притаманно багатьом політичним дискурсам як спосіб уникнути прямої конфронтації, або зменшити можливі юридичні чи образливі наслідки.

Також варто звернути увагу на те, як часто використовуються евфемізми для опису економічних проблем: “*budget adjustments*”, “*temporary difficulties*”, “*revenue enhancement*”, “*cost controls*” замість прямих назв «податкове навантаження», «зростання цін», «скорочення бюджету». Це допомагає владі показувати, що дії контрольовані, спрямовані не на введення криз, а на стабілізацію.

У промові Трампа 2025 року також простежується стратегія звернення до образу “we, the people”, “our values”, що створює більш згуртовану картину, але й приховує складність чи дискусійність ситуацій (наприклад, політичні/військові рішення, втрати, компроміси). Це менш прямий евфемізм, але важлива стилістична стратегія, що теж служить прихованому впливу.

Аналіз промов Бориса Джонсона, зокрема його відставної промови, виявляє характерні риси його риторики, стратегії впливу та політичні наративи. Його виступи вирізняються емоційною виразністю, використанням метафор та активним звертанням до аудиторії, що дозволяє йому ефективно комунікувати свої політичні позиції та впливати на громадську думку.

У своїй відставній промові Джонсон активно використовував особисті займенники «я», «ми», «ви», що дозволяло йому створювати відчуття спільної відповідальності та єдності з аудиторією. Це підкреслює його прагнення зберегти політичний вплив навіть після відставки. Також він активно просуває наративи, пов'язані з національною безпекою, імміграцією та суверенітетом. Він критикує позицію Нігеля Фаража щодо росії, називаючи її «надзвичайно небезпечною», та відкидає можливість альянсу між Консервативною партією та Reform UK. Також він захищає високий рівень легальної імміграції під час свого прем'єрства, зазначаючи, що це дозволило Великій Британії відновити контроль над імміграційною політикою після Brexit [68].

Промови Джонсона демонструють майстерність у використанні риторичних прийомів для формування політичних наративів. Його виступи характеризуються емоційною виразністю, використанням метафор та активним звертанням до аудиторії, що дозволяє йому ефективно комунікувати свої політичні позиції та впливати на громадську думку.

Аналіз виступів Керолайн Левітт, прес-секретаря Білого дому, дозволяє виявити активне використання політичних евфемізмів у її риторичі. Левітт часто застосовує м'які або завуальовані вирази, щоб пом'якшити або прикрити потенційно негативні чи суперечливі теми.

Наприклад, у відповідь на звинувачення щодо використання Міністерства юстиції як політичного інструменту вона зазначила: «Це не переслідування, а пошук відповідальності тих, хто раніше намагався нас атакувати». Використання слова «пошук відповідальності» замість прямого «переслідування» надає діям

легітимності та морального виправдання. Коли Левітт коментувала суперечливі заяви президента, вона заявила: «Це просто непорозуміння, яке було вирвано з контексту» [69].

Термін «непорозуміння» замінює такі жорсткі слова, як «дезінформація» або «маніпуляція», і перекладає відповідальність за інтерпретацію на медіа. Обговорюючи зміни в імміграційній політиці, вона зазначила: «Ми здійснили коригування політики, щоб краще відповідати на нові виклики».

Слово «коригування» надає процесу нейтрального та технічного відтінку, уникаючи визнання попередніх помилок або невдач. Пояснюючи рішення щодо зменшення бюджету на деякі програми, Левітт заявила: «Ми проводимо оптимізацію ресурсів для підвищення ефективності».

Використання терміну «оптимізація» замість «скорочення» або «зменшення» пом'якшує негативне сприйняття таких рішень. Коментуючи зміни у доступі журналістів до адміністрації, вона зазначила: «Ми працюємо над покращенням комунікації з медіа». Це формулювання приховує можливе обмеження свободи преси та доступу до інформації, подаючи зміни як позитивний крок уперед.

Таким чином, Левітт активно використовує політичні евфемізми для формулювання офіційних повідомлень, що дозволяє адміністрації Білого дому м'якше подавати потенційно суперечливі або негативні теми. Це є характерною рисою сучасної політичної риторики, спрямованої на збереження іміджу та уникнення прямої конфронтації з критиками. Її мовленнєвий стиль демонструє вміння зберігати офіційність і водночас приховувати складні або неприємні аспекти політики за допомогою м'яких формулювань.

Використання евфемізмів Левітт допомагає підтримувати позитивне сприйняття рішень адміністрації, створюючи у слухачів відчуття впевненості та контролю над ситуацією. Політичні евфемізми у її промовах слугують стратегічним інструментом, який дозволяє подавати кризові чи суперечливі події

у вигідному світлі. Вона вміло поєднує офіційну термінологію з риторичними прийомами, щоб посилити переконливість повідомлень та мінімізувати ризик критики.

Усі ці особливості роблять риторику Керолайн Левітт типовим прикладом сучасної англомовної політичної комунікації, де використання мови як інструменту впливу є ключовим елементом стратегії.

Політичний дискурс Джозефа Байдена вартий уваги та аналізу ще один приклад використання евфемізму та способу його відтворення: «Of all people, you, the Russian people, as well as all people across Europe, still have the memory of being in a similar situation in the late thirties and forties – the situation of World War Two – still fresh in the minds of many grandparents in the region» [65]. «Ти, російський народе, як і всі народи Європи, досі пам'ятаєш, що був у подібній ситуації наприкінці тридцятих і в сорокових – під час Другої світової війни – і пам'ять про ці події ще жива для багатьох старших людей у регіоні» [65].

У цьому випадку спікер використовує пом'якшувальну метафоричну заміну «have the memory of being in a similar situation [...] still fresh in the minds», щоб, з одного боку, змусити адресата замислитись над можливими наслідками дій, а з іншого боку, досягти політкоректного тону. Прагнення спікера до безконфліктної комунікації наділяє цей евфемізм кооперуючою функцією.

Варто зауважити, що попри втрату метафоричності («still fresh in minds» – «досі пам'ятаєш») та, відповідно, зміну стилістичного забарвлення висловлювання в процесі перекладу цільовою мовою, перекладачеві вдалось відтворити оригінальне співвідношення контексту та змісту засобами цільової мови шляхом калькування.

Зокрема, український переклад «у подібній ситуації» зберігає повну відповідність евфемістичному потенціалу оригінальної лексики. Засуджуючи неправомірні та неприпустимі дії російської влади, Джозеф Байден прагне до евфемістичності власних тверджень задля встановлення контакту зі слухачем.

Нам імпонує тенденція президента Байдена імплементувати емоційно насичену та стилістично забарвлену лексику.

Дослідження дозволяє припустити, що для Джозефа Байдена є притаманним використання евфемізмів не лише з метою безконфліктного міжкультурного спілкування, а й з метою наголошення на позитивних аспектах негативних явищ.

Яскравими прикладами дистортивної функції евфемізмів слугують такі твердження: «We won't always be able to advertise everything we – that our partners are doing to support Ukraine in its fight for freedom» [65]. «Ми не завжди можемо афішувати все, що роблять наші партнери, щоб підтримати Україну в її боротьбі за свободу» [Biden J]. «We're sending it directly to the frontlines of freedom, to the fearless and skilled Ukrainian fighters who are standing in the breach» [65]. «Ми відправляємо всі наші закупівлі прямо на передову свободи, до безстрашних і вправних українських бійців, які прийшли на допомогу країні» [65].

Розглядаючи однозначне, грубе, категоричне поняття «війна», американський лідер віддає перевагу метафоричним зворотам «fight for freedom», «frontlines of freedom» задля її опису.

Таким чином, позитивна конотація терміна «freedom» сприяє пробудженню позитивних асоціацій у реципієнта. Найбільша складність полягає в тому, що вплив на адресата вербальним шляхом вважається основною характеристикою риторичної функції евфемізмів. Тому доцільним був би розгляд подвійної (дистортивної та риторичної) функції, якою наділені евфемізми.

Отже, політична промова – це складне явище, яке вимагає ретельного розподілу на структурні елементи. Вона потребує від спікера глибоких знань з предмета мовлення, а також уміння працювати з матеріалом, аналізувати, викладати правильно і доступно хід своїх думок, не забуваючи про специфіку аудиторії.

Дослідивши особливості мовлення Джозефа Байдена на лексичному рівні, можна зробити висновок, що у своїх промовах президент використовує різноманітну лексику, яка сприяє кращому запам'ятовуванню слухачами ідей президента та зображує його красномовність.

Отже, здійснивши практичний аналіз політичних промов світових лідерів, можна дійти такого висновку:

1. Евфемізми часто застосовуються в темах війни/конфлікту, щоб зменшити відчуття жорстокості чи агресії.
2. В економічній сфері евфемізми дозволяють зменшити сприйняття шкоди та створити враження контрольованості.
3. У соціально-політичному дискурсі евфемізми допомагають уникнути прямих конфліктних термінів, називань, збереження іміджу.
4. Евфемізми часто співпадають зі стилістичними, риторичними стратегіями: використання моральної відповідальності, звернення до цінностей, образів, «обов'язків».
5. Велика частина впливу через евфемізацію досягається не через тіло слова, а через контекст, інтонацію, порівняння, стилістичну обгортку.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 «Особливості реалізації евфемізації у сучасному англomовному політичному дискурсі» було виявлено ключові закономірності використання евфемізмів у політичному мовленні. Аналіз лексико-семантичних характеристик показав, що евфемізми виконують функцію пом'якшення негативної конотації понять, дозволяють уникати прямої критики, а також створюють позитивний або нейтральний відтінок висловлювань політиків. Вони здебільшого вживаються в контексті кризових ситуацій, політичних рішень та соціально чутливих тем, що дозволяє формувати бажану реакцію аудиторії.

Дослідження стратегій прихованого впливу через евфемізацію показало, що політики використовують мову як інструмент маніпуляції суспільною свідомістю. Евфемізми застосовуються для легітимації рішень, підкреслення відповідальності та формування іміджу лідера, здатного вирішувати складні проблеми без створення конфліктів.

У практичному аналізі сучасних англomовних політичних текстів було зафіксовано широке використання евфемістичних формулювань у промовах Бориса Джонсона та виступах прес-секретаря Білого дому Керолайн Левітт, що підтверджує актуальність та ефективність цих мовних стратегій у реальних політичних комунікаціях.

Таким чином, розділ демонструє, що евфемізація у сучасному англomовному політичному дискурсі є комплексним явищем, яке поєднує лексико-семантичні особливості та когнітивні механізми впливу, забезпечуючи політичним акторам можливість управляти суспільною думкою через мову. Евфемістичні стратегії залишаються ефективним засобом формування політичних наративів, пом'якшення сприйняття непопулярних рішень та підтримки іміджу влади.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що евфемізація є одним із найхарактерніших і водночас найскладніших явищ сучасного англomовного політичного дискурсу. Її природа виявляється багатовимірною: вона охоплює лексико-семантичну організацію мовлення політиків, когнітивні механізми концептуалізації чутливих тем та комунікативні стратегії взаємодії з аудиторією. Саме тому евфемія розглядається не як периферійне мовне явище, а як системний елемент політичної комунікації, що забезпечує трансформацію суспільно значущих змістів у прийнятний для слухачів формат.

Аналіз теоретико-методологічної бази дав можливість визначити політичний дискурс як складну соціолінгвальну сферу, у якій мова виступає інструментом не лише інформаційної передачі, а й цілеспрямованого впливу на громадську думку. Політична комунікація характеризується високим рівнем стратегічності, що зумовлює активне використання непрямих, пом'якшувальних та маскувальних мовних засобів. Евфемізми, у цьому контексті, виконують роль своєрідних регуляторів комунікативної взаємодії, адже дозволяють політичним акторам маневрувати між необхідністю висвітлювати проблемні питання й прагненням утримувати позитивний імідж.

Розглянуті у роботі функції евфемізмів підтверджують їхню багатогранність. У сучасному англomовному політичному дискурсі вони виконують не лише традиційну пом'якшувальну чи табувальну функцію, а й численні прагматичні завдання: легітимізацію політичних рішень, делікатне або завуальоване подання непопулярних реформ, формування більш сприятливої інтерпретаційної рамки для подій та дій владних структур, контроль за суспільними емоціями та реакціями. Важливо підкреслити, що евфемізація стала невід'ємним елементом сучасної політичної риторики, оскільки дозволяє

політикам дотримуватися норм дипломатичної мови, уникати прямої конфронтації та підтримувати соціальний баланс.

Практичний аналіз сучасних англомовних політичних текстів показав, що політичні діячі, зокрема Боріс Джонсон та прес-секретар Білого дому Керолайн Левітт, послуговуються евфемізмами як інструментом формування ідеологічно зручних наративів. Джонсон, наприклад, у своїх виступах щодо економічних чи військових питань активно застосовував номінації, що заміщали прямі неприйнятні висловлення більш нейтральними або оптимістично забарвленими формулами. Це допомагало уникати відкритої критики та згладжувати негативні емоції аудиторії. Аналогічно, у брифінгах Білого дому евфемізація використовується як дипломатичний інструмент, який забезпечує коректність офіційної позиції та дає можливість регулювати тональність висвітлення політичних подій.

Лексико-семантичний аналіз підтвердив, що евфемізми у політичному дискурсі здебільшого ґрунтуються на таких механізмах, як узагальнення, номінативне зсування, метафоризація, перифраз та абстрагування. Усі ці прийоми спрямовані на приховування негативних конотацій, нейтралізацію гострих тем та формування нового бачення ситуації, що є зручним для політичних акторів. Наприклад, замість прямої згадки про економічну кризу використовуються конструкції типу *economic adjustment* чи *temporary instability*, тоді як військові дії можуть називатися *targeted operations* або *defensive measures*, що істотно змінює їхнє сприйняття.

Розглянуті стратегії прихованого впливу доводять, що політична евфемізація має виразно маніпулятивний потенціал. Вона допомагає політикам здійснювати контроль над інтерпретацією подій, формувати бажану картину реальності та пропонувати суспільству певні ціннісні орієнтири. За допомогою ретельно добраних мовних засобів створюється враження стабільності, компетентності та відкритості, навіть якщо зміст повідомлення містить

суперечливі або проблемні аспекти. Евфемізація, таким чином, стає інструментом конструювання політичної реальності, де слова визначають, як саме аудиторія розумітиме дії влади чи опозиції.

Окремого значення набуває когнітивний аспект евфемізації, оскільки він показує, як через мовні модифікації змінюється структура сприйняття політичної інформації. Евфемізми часто активують певні фрейми, метафоричні моделі або концептуальні сценарії, які орієнтують аудиторію на сприйняття повідомлення у потрібному ключі. Наприклад, використання метафори *challenge* замість *crisis* переводить проблему з площини загрози у площину конструктивного подолання. Такий підхід дозволяє владі підкреслити керованість ситуації та уникнути панічних настроїв.

З огляду на отримані результати, можна стверджувати, що сучасна політична комунікація у англomовному світі неможлива без активного застосування евфемізмів. Вони формують комунікативний простір, у якому політичні актори можуть діяти максимально гнучко, адаптуючи свої повідомлення до потреб певної цільової аудиторії, до медійного формату або до вимог міжнародної дипломатії. Евфемізація допомагає політикам утримувати баланс між об'єктивною необхідністю інформувати суспільство та прагненням підтримувати довіру, авторитет і позитивний імідж.

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що евфемізація є ключовим елементом політичного дискурсу, що поєднує мовні засоби та психологічні механізми впливу на аудиторію. Вона забезпечує політичним акторам можливість контролювати інтерпретацію подій, формувати суспільні настрої та підтримувати стратегічно вигідний імідж. У цьому сенсі евфемізація виступає не лише характеристикою мовної культури політичних діячів, але й важливою частиною інструментарію їхньої професійної діяльності.

Перспективу подальших досліджень становить поглиблений аналіз кореляції між евфемізацією та медіадискурсом, вивчення динаміки евфемізаційних засобів у кризових комунікаціях, порівняльне дослідження політичної евфемії в різних англomовних країнах, а також аналіз впливу цифрових медіа на поширення та трансформацію евфемізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2011. 304 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична прагматика: спроба обґрунтування проблемного поля і дослідницькі одиниці. *Мовознавство*, 2009. № 1, с. 29–37.
3. Бацевич Ф. Проблеми і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 2008. № 620, с. 250–253.
4. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації: словник. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
5. Безугла Л. Р. До питання розмежування прагматики, стилістики та прагмастилістики. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*, 2014, вип. 77, № 1102, с. 6–11.
6. Бехта І. А. Оповідний дискурс в англomовній художній прозі: типологія та динаміка мовленнєвих форм: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04. Київ, 2010. 36 с.
7. Булаховський Л. А. Вибрані праці: у 5 т. Київ: Наук. думка, 1975, т. 1. 495 с.
8. Бутова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови*, 2009, вип. 16, с. 232–238.
9. Васильєва Т. О. Евфемізми в економічному дискурсі представників уряду Іспанії... *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15 берез. 2018 р.)*. Київ, 2018, с. 33–42.
10. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2017, № 4, с. 212–217.

11. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2008. 20 с.
12. Вусик Г. М., Антонюк О. В. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*, 2020. № 12, т. 2, с. 213–217.
13. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації (пер. з нім. Ситниченко Л.). *Першоджерела комунікативної філософії*. Київ: Либідь, 1996, с. 84–91.
14. Гавриленко В. М. Специфіка виникнення політкоректних евфемізмів в англomовному середовищі. *Молодий вчений*, 2019, № 5(1), с. 110–115.
15. Галайчук А. Ю. Соціальні та побутові евфемізми в оригіналі та у перекладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 2012. № 25, с. 22–24.
16. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Теорія літератури: підручник для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти. За ред. О. А. Галича. Київ: Либідь, 2001. 480 с.
17. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії у сучасній англomовній комунікації....: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2006. 19 с.
18. Дубинець З. О. Евфемізм: походження й сутність терміна. *Українська мова в ХХІ столітті: традиції і новаторство*. Київ: ІАЦ «Спейс-Інформ»; ФОП Гудименко, 2010, с. 177–179.
19. Дубинець З. О. Теми та сфери евфемізації в сучасній пресі. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*, 2012. № 1, с. 159–163.
20. Кобзева О. О. Особливості організації сучасного електорального дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*, 2019. № 9, т. 1, с. 93–97.

21. Корнєлаєва Є. В. Лінгвістична природа евфемізмів. *Львівський філологічний часопис*. 2019, № 5, с. 70–75.
22. Лісовий В. С. Дискурс. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24374 (дата звернення: 14.10.2025).
23. Макеєвець Ю. Семантика та функціонування евфемізмів у німецькому політичному дискурсі... *Іноземна філологія*, 2013. Вип. 125, с. 22–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/infil_2013_125_6
24. Мігорян О. В. Прагмастилістична дієвість фразеологічної одиниці... *Science and Education a New Dimension. Philology*, 2018, VI (50), № 167, с. 30–34.
25. Олексенко В. П. Мовні засоби евфемізації в сучасній українській прозі. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*, 2012, № 1, с. 328–334.
26. Петрушова Н. Поняття пресупозиції та її типологія у прагмалінгвістиці. *Філологічні науки*, 2013. № 15, с. 87–95.
27. Полтавець Ю. Основні підходи до вивчення евфемізмів і дисфемізмів. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*, 2012. № 24, с. 225–236.
28. Постатнік М. М., Свирид А. М. Евфемізми. *Матеріали наук.-теор. конф. (Суми, 20–25 квіт. 2009 р.)*. Суми, 2009, ч. 2, с. 14–15.
29. Саприкіна О. Роль та місце евфемізмів у системі номінативних засобів англійської мови. *Нова педагогічна думка*, 2017, № 2, с. 49–51.
30. Кривий А. Дискурсний аналіз і сучасне мовознавство. *Дискурс іноземномовної комунікації*. Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2001, с. 158–162.
31. Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.

32. Сковронська І., Юськів Б. Явище евфемізації. *Knowledge. Education. Law. Management*, 2019, № 3–4 (27/28), с. 182–198.
33. Сніховська І. Е. Комунікативно-прагматичні особливості евфемізмів. *Інформація, комунікація, суспільство*, 2017. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017, с. 285–286.
34. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики. Київ: Основи, 1998. 324 с.
35. Стасюк О. С. Соціолінгвальні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів: автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 2012. 19 с.
36. Тараненко О. О. Евфемізм. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18587 (дата звернення: 10.10.2025).
37. Тараненко О. О. Евфемізм. *Українська мова: енциклопедія*. Київ: Укр. енцикл. ім. М. Бажана, 2004. 820 с.
38. Тхір В. Б. Еволюція евфемістичних субститутів. *Культура народів Причорномор'я*, 2002. № 32, с. 148–152.
39. Хікі Л. Стилїстика, прагматика та прагмастилїстика. *Belgian Review of Philology and History*, 1993, т. 71, с. 573–586.
40. Шевчук Н. В. Особливості політичного дискурсу. *Вісник НАКККіМ*, 2013, № 1, с. 263–269.
41. Піча В. М., Хома Н. М. Полїтологїя: терміни, поняття. Київ: Каравела; Львів: Новий світ, 2000. 320 с.
42. Яворська Ю. Прагматичні аспекти англїйських евфемїзмів. *Молодий вчений*, 2022, № 4.1, с. 76–79.
43. Duden Deutsches Universalwörterbuch. Mannheim; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1989. 1816 S.
44. Баранова, С. В., Плетенко, К. П. Лїнгвїстичні проблеми ідентифїкації евфемїзмів. *Вісник МДУГУ. Серія: Фїлологїя*, 2019, № 21, с. 99–104.

45. Таценко Н. В. Семантичні та прагматичні аспекти евфемії. *Філологічні науки*, 2013, т. 26 (65), № 1, с. 164–168.
46. Чік Л. Засоби мовного маніпулювання. *Літературний процес*, 2015, № 5, с. 121–123.
47. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів: дис. канд. філол. наук. Львів, 2008. 237 с.
48. Політологічний енциклопедичний словник. Київ: Генеза, 1997. 400 с.
49. Вишнівський Р. Й. До питання про мотиви вживання евфемізмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 2014, вип. 13, с. 95–97.
50. Татенко В. О. Психологія впливу. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 2000, вип. 3 (6), с. 3–18.
51. A Dictionary of Euphemisms: How Not to Say What You Mean. Oxford University Press, 2008. 412 p.
52. A speech given by Prime Minister Theresa May... URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/together-lets-make-a-difference-pm-marks-black-history-mont> (дата звернення: 05.09.2025).
53. Allan K., Burrige K. Euphemism and Dysphemism. Oxford University Press, 1991.
54. Allen R. E., Fowler H. W., Fowler F. G. The Concise Oxford Dictionary of Current English. Clarendon Press, 1990.
55. Biden J. Remarks by President Biden. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-unitedefforts-of-the-free-world-to-support-the-peopleof-ukraine/> (дата звернення: 26.09.2025).

56. Black History Month 2014. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/black-history-month-2014-article-by-david-cameron> (дата звернення: 02.09.2025).
57. Boris Johnson vows new drive to help the disabled... URL: <https://www.thesun.co.uk/news/10893772/boris-johnson-lettercabinet-ministers-barriers-disabled/> (дата звернення: 10.09.2025).
58. Boris Johnson: 6 Steps the West Must Take to Help Ukraine Right Now. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/06/opinion/boris-johnson-russia-putin-ukrainewar.html> (дата звернення: 06.09.2025).
59. Cambridge Dictionary: euphemism. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/euphemism> (дата звернення: 07.10.2025).
60. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press, 2001. 1774 p.
61. Crystal D. The English Language. London, 1990. 241 p.
62. David Cameron on immigration. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/david-camerons-immigration-speech> (дата звернення: 06.09.2025).
63. Harris Z. Discourse analysis. *Language*, 1952.
64. Holder R. W. Oxford Dictionary of Euphemisms. Oxford University Press, 2008. 432 p.
65. Holikova N. Discourse direction of research of artistic text. *Ukrainian Sense*, 2020.
66. Kis M. Euphemisms and Military Terminology. *Hieronymus*, 2014, № 1, p. 123–137.
67. Mantl W. *Sprache und Politik*. Graz; Wien; Köln: Styria, 1985. 407 S.

68. Steinmetz K. Six Ways Obama Talks About War Without Saying “War”. *Time*, 2013, Sept. 10. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2011/apr/14/david-ferguson-immigration-speech-full-text> (дата звернення: 08.09.2025).

69. Warren B. What Euphemisms Tell Us About the Interpretation of Words. *Studia Linguistica*, 1992, 46/2, p. 128–165.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНОТАЦІЯ

Кісельова М.І. ЕВФЕМІЗАЦІЯ ЯК ТАКТИКА МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню феномену евфемізації як тактики маніпулятивного впливу у сучасному англомовному політичному дискурсі. У роботі проаналізовано теоретико-методологічні засади дослідження політичного дискурсу, визначено поняття, функції та комунікативний потенціал евфемізмів в англійській мові. Розкрито специфіку евфемізації як мовної стратегії, що забезпечує прихований вплив на адресата шляхом пом'якшення негативних смислів, уникнення прямої конфронтації та формування позитивного іміджу політичних акторів.

Особливу увагу приділено аналізу сучасних англомовних політичних текстів, у яких простежено лексико-семантичні характеристики евфемізмів та виявлено їх роль у реалізації комунікативних стратегій. У роботі розглянуто виступи провідних політичних діячів (Боріса Джонсона, Джо Байдена, Дональда Трампа, Керолайн Левітт), де зафіксовано численні випадки евфемістичних висловлювань, що виконують функції пом'якшення, замовчування або легітимації політичних рішень. Результати дослідження доводять, що евфемізація у сучасному політичному дискурсі є не лише мовним явищем, а й ефективним інструментом маніпулятивного впливу, який поєднує лінгвістичні, когнітивні та соціально-політичні аспекти. Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів у подальших лінгвістичних дослідженнях політичної комунікації, у викладанні курсу з лінгвістики та дискурс-аналізу, а також у формуванні критичного сприйняття політичних текстів у суспільстві.

Ключові слова: *евфемізація, політичний дискурс, англійська мова, маніпулятивний вплив, комунікативна стратегія, риторика, прихований вплив.*

ABSTRACT

Kiselova M.I. EUPHEMISATION AS A TACTIC OF MANIPULATIVE INFLUENCE ON THE AUDIENCE IN CONTEMPORARY POLITICAL DISCOURSE

This thesis is devoted to the study of the phenomenon of euphemization as a tactic of manipulative influence in contemporary English-language political discourse. The work examines the theoretical and methodological foundations of political discourse research, defining the concept, functions, and communicative potential of euphemisms in the English language. It reveals the specifics of euphemization as a linguistic strategy that provides a hidden influence on the addressee by softening negative meanings, avoiding confrontation, and forming a positive image of political actors.

Particular attention is paid to the analysis of contemporary English-language political texts, in which the lexical and semantic characteristics of euphemisms are traced and their role in the implementation of communicative strategies is revealed. The work examines the speeches of leading political figures (Boris Johnson, Joe Biden, Donald Trump, and Caroline Levitt), where numerous cases of euphemistic statements are recorded, which perform the functions of softening, concealing, or legitimizing political decisions. The results of the study prove that euphemization in contemporary political discourse is not only a linguistic phenomenon, but also an effective tool of manipulative influence that combines linguistic, cognitive, and socio-political aspects. The practical significance of this work lies in its potential application in further linguistic studies of political communication, in teaching courses on linguistics and discourse analysis, as well as in shaping a critical perception of political texts in society.

Keywords: *euphemization, political discourse, English language, manipulative influence, communicative strategy, rhetoric, hidden influence.*